

Aanvullende rapportage

Verslag van de directie

Participaties	2
Ontwikkeling & Innovatie	4
Investeringsbevordering & Business Development	14
Bedrijventerreinen	18
LIOF Business Centers	21

Aanvullende rapportage

Bijlagen

Maatschappelijk verantwoord ondernemen	22
Corporate Governance	24
Risicomanagement	26

Jaarverslag 2010

Participaties

LIOF committeerde in 2010 bij 38 Limburgse bedrijven voor een bedrag van € 9,7 miljoen aan risicodragend kapitaal.

Investerings in 2010	Gerealiseerd	Doel
Kapitaal (in mln €)	9,7	9,0
Bedrijven	38	23

Participaties

LIOF bracht in 2010 vijf nieuwe participaties tot stand, gefinancierd uit het reguliere participatiefonds. In totaal was hiermee een bedrag gemoeid van € 5,95 miljoen. Daarnaast investeerde LIOF nog voor € 0,75 miljoen in uitbreidingsprojecten bij zeven bestaande participaties.

Starters

In 2010 besteedden wij veel aandacht aan starters. Het LIOF 35-jaar jubileumproject LIOF Yeah speelde daarbij een belangrijke rol. Uit de 50 meedingende businesscases werden tien jonge studentondernemers uitverkoren voor een startersondersteuningspakket ter waarde van € 35.000. Uiteindelijk werd met tien winnaars een contract ondertekend. Uit de 60 in het kader van het startersfonds inhoudelijk beoordeelde startersplannen werden nog zes nieuwe commitments aangegaan. In totaal investeerde LIOF zo € 0,9 miljoen aan risicodragend kapitaal bij 16 nieuwe starters. Bij vijf starters uit de bestaande portefeuille breidden wij ons risicodragend belang uit met in totaal €0,8 miljoen.

Het project Techstart, dat voorzag in de eerste financiering van nog op te richten technologisch gedreven ondernemingen eindigde per 1 oktober 2010. Via zaaileningen van maximaal € 30.000 konden ondernemers in spe voorbereidingen treffen om hun bedrijf te starten. Per einddatum waren 50 commiteringen aangegaan waarmee de doelstelling van 48 in vier jaar werd gehaald. Na afronding van de projectadministratie verwacht LIOF in 2011, op basis van de reeds terugbetaalde leningen, verder te kunnen gaan met dit type financiering.

Innovatieleningen

In 2010 verstrekte LIOF aan twee ondernemingen een innovatielening. Samen ter grootte van € 0,6 miljoen. Deze leningen worden verstrekt aan ondernemingen die zich onderscheiden door een hoge mate van innovatie. Het innovatieproject kwalificeert voor de lening. Voorwaarde is dat het bedrijf voor een substantieel deel in de financiering van het project deelneemt. LIOF kan dan een cofinanciering verstrekken van

het project in de vorm van eigen vermogen van maximaal 50% van de omvang van het project.

Fund to fund

Het in september 2009 door LIOF opgerichte fonds **Nedermaas Ventures**, richt zich op hightech starters in sectoren chemie, life sciences, medical devices, nanotechnologie, automotive en hightech systems. In 2010 heeft dit fonds aan drie ondernemingen een bedrag van in totaal € 0,7 miljoen geëncmitteerd. Het fonds heeft een totale omvang van € 8,5 miljoen waarbij per participatie tot maximaal € 0,5 miljoen kan worden geïnvesteerd.

Limburg Ventures, het gezamenlijke fonds van LIOF en DSM Venturing met als doelgroep life sciences en nieuwe materialen is in 2010 twee nieuwe commitments aangegaan voor in totaal € 0,4 miljoen. Daarnaast effectueerde Limburg Ventures binnen de bestaande portfolio nog 6 uitbreidingen voor in totaal € 0,9 miljoen.

Samen met onder andere de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM) heeft LIOF geïnvesteerd in het fonds **Technostars** dat zich richt op jonge technostarters. In het verslagjaar investeerde dit fonds voor € 1,2 miljoen in twee nieuwe participaties en € 1,0 miljoen aan uitbreidingen bij zeven bestaande participaties. Technostars kan per participatie maximaal € 0,6 miljoen inbrengen.

Beheer

In 2010 eindigde het belang van LIOF in dertien bedrijven. In vier gevallen ging het om verkoop van het door LIOF gehouden aandelenpakket dan wel aflossing van de lening; in negen gevallen was er sprake van een faillissement.

Financiële kerngegevens Financieringsbedrijf	2010	2009
(in mln €)		
Participatiebedrijf		
Omvang participatie portfolio*	84,1	85,8
Aantal participaties in portfolio	104	104
In het jaar geëncmitteerde bedragen	9,7	23,4
Opbrengsten		
Rente leningen u/g en deposito's	2,3	3,2
Ontvangen dividenden	1,2	0,8
Opbrengsten commissariaten	0,1	0,1
Resultaat verkoop participaties	4,9	4,9
Bruto opbrengst	8,5	9,0
Voorzieningen	4,2	5,4
Bruto resultaat	4,3	3,6
Kosten Participatiebedrijf	2,1	2,5
Resultaat Participaties	2,2	1,1
Resultaat deelnemingen	-0,8	0,3
Resultaat Financieringsbedrijf	1,4	1,4

* op basis van verkrijgingsprijs

Ontwikkeling & Innovatie

2.1 Life Sciences & Healthcare, inclusief Biomaterialen

Innovaties

Met intensieve steun van LIOF is in 2010 een drietal projecten ontwikkeld en gefinancierd met een bijdrage vanuit de regeling Pieken in de Delta (PiD) van het ministerie van EL&I. Hiertoe werden brede consortia van bedrijven en kennisinstellingen gevormd. Het betreft de projecten Linking Life Sciences, Thrombograph en Blood Spot. Met **Linking Life Sciences** (LLSc) maakt LIOF zich sterk voor het opzetten van een duurzame kennisinfrastructuur voor regionale bedrijven en kennisinstellingen in de Life Sciences-sector. Samen met een groot aantal partners wordt de toptechnologische regio Zuidoost-Nederland versterkt door het vestigingsklimaat te verbeteren voor (inter) nationale kenniswerkers en ondernemers en door de kennisinfrastructuur op het gebied van life sciences te versterken.

Trombograph heeft tot doel een nieuw apparaat te ontwikkelen waarmee snel, betrouwbaar en goedkoop het risico op trombose kan worden vastgesteld. Het project **Blood Spot** moet leiden tot een nieuwe wijze van afnemen, transporteren, behandelen en analyseren van bloedmonsters.

In het kader van het aanjaagprogramma Innovatie Zuid is het traject **Point of Care Testing** (POCT) in 2010 afgerond. Dit traject had tot doel bedrijven en kennisinstellingen bij elkaar te brengen om samen producten te gaan ontwikkelen die inspelen op de tendens om het diagnosemoment eerder in de zorgketen te leggen; van de tweede lijnszorg, naar de eerste lijn, naar de thuisituatie. Hoewel er inhoudelijk meerdere aanknopingspunten waren, heeft het project uiteindelijk tot slechts één samenwerkingscluster geleid dat producten wil gaan ontwikkelen. Als bijresultaat van het traject kon een generiek businessmodel worden ontwikkeld waarmee MKB-bedrijven de markt voor POCT op kunnen. Het project wordt in 2011 met een eindrapport afgesloten. In Innovatie Zuid werken Economische Impuls Zeeland (EIZ), BOM, Syntens en LIOF samen met bedrijven en kennisinstellingen aan de ontwikkeling van producten rond op voorhand als kansrijk geïdentificeerde product-markt-technologie combinaties

Eind 2010 is binnen Innovatie Zuid een nieuw traject **Biomaterialen** opgestart, gericht op het genereren van nieuwe producten. Het traject focust op bedrijven die actief zijn op het terrein van de biomedische materialen voor zover deze in en op het menselijk lichaam worden toegepast. In de eerste fase van

dit traject zijn de internationale marktpotentie, en de regionale bedrijven en hun competenties in kaart gebracht. In 2011 worden marktpotentie en regionale bedrijfsmogelijkheden met elkaar geconfronteerd, als startpunt voor het opbouwen van innovatieclusters rond biomaterialen.

*Middels de ontwikkeling van een portfolio aan projecten rond met name de subthema's biomedische materialen (Life Sciences & Healthcare) en het verwaarden van reststromen (Greenport) geeft LIOF concreet invulling aan een deel van de ontwikkelingskansen die Limburg-specifiek binnen het thema **biobased economy** voorhanden zijn.*

Maastricht Health Campus

Universiteit Maastricht (UM), Maastricht University Medical Center (MUMC+), Gemeente Maastricht, Provincie Limburg en LIOF sloten in 2009 een convenant over de ontwikkeling van de Maastricht Health Campus (MHC). MHC moet een valorisatie-campus worden, waar kennis wordt omgezet in bedrijvigheid. Het samenwerkende campusteam, waarvan ook LIOF deel uitmaakt, formuleerde in 2010 een visie en masterplan voor de MHC. Tegelijk werden de valorisatie-instrumenten, met name BiomedBooster en de (risico)kapitaal fondsen, verder gestroomlijnd.

De inzet van LIOF is gericht op het omzetten van kennis in bedrijvigheid ('lineaire valorisatie'), het voor de regio en de campus werven van nieuwe bedrijven en het betrekken van bedrijven bij de campusontwikkeling om zo productontwikkeling te faciliteren. Dit laatste, het onderdeel netwerkvorming en clustering van het masterplan, is de primaire verantwoordelijkheid van LIOF's kerntaak O&I.

Meer en meer worden de ontwikkeling van MHC en Chemelot Campus met elkaar verbonden. Inhoudelijk gebeurt dat op het raakvlak van life sciences en materials. Daarnaast speelt dat ook instrumenteel met bijvoorbeeld risicokapitaal fondsen en met ontwikkelactiviteiten. LIOF is overtuigd van de synergie en de meerwaarde die zo kan worden bereikt. Bovendien versterken de verbinding en de samenwerking met Chemelot Campus de positie van MHC binnen Brainport 2020, hetgeen van belang is om de campusontwikkeling daadwerkelijk van de grond te krijgen. LIOF heeft in 2010 een start gemaakt met het operationaliseren van de samenwerking tussen MHC en Chemelot.

In 2010 werd de eerste fase van de haalbaarheidsstudie naar een **House of Regenerative Medicine** (HoRM) afgerond. De resultaten tonen een duidelijke behoefte aan een zogenoemde

Good Manufacturing Practice-faciliteit. Juist het HoRM is een faciliteit die de gezamenlijke ontwikkeling van MHC en Chemelot Campus ondersteunt. Ook is in 2010 de haalbaarheid onderzocht van een **multi-clientfabriek** voor humane celkweek. Uit de resultaten van deze studie blijkt dat dit te realiseren moet zijn, gezien de ambities van de regio rond de ontwikkeling van celtherapie en regeneratieve medicine en de interesse van marktpartijen voor zo'n faciliteit. Aan beide projecten heeft LIOF, zowel financieel als door middel van inzet van uren, een belangrijke bijdrage geleverd. De projecten krijgen een vervolg in 2011.

Euregionaal

In het verslagjaar werd het Interreg IVa-project **BioMiMedics** voor de Euregio Maas-Rijn verder ontwikkeld. Het project, een initiatief van LIOF samen met UM, is gestart in 2009 en gericht op de ontwikkeling van nieuwe degradeerbare biomedische materialen. LIOF zoekt bedrijven die als deelnemer aan dit project de ontwikkelde kennis snel weten te vertalen naar markttoepassingen. Eind 2010 hebben Provincie Limburg en LIOF een bijdrage toegezegd, waarmee de cofinanciering van dit project met een totale omvang van € 7 miljoen definitief rond is. Begin 2011 wordt de definitieve beschikking van Interreg verwacht. Naast UM neemt vanaf de start één Limburgse MKB'er deel aan het project. Gedurende de looptijd van het project zal dit worden uitgebreid tot circa vijf.

Afgelopen jaar zijn de ontwikkelingen gestart voor een Interreg IVb-project rondom biomaterialen. Dit project **BIOMAT-IN** heeft ten doel de internationale samenwerking van het MKB en kennisinstellingen, actief op het gebied biomaterialen in Noord-West Europa, te bevorderen. Het project is eind 2010 ingediend en onder voorwaarden goedgekeurd. Definitieve goedkeuring wordt in 2011 verwacht.

Netwerken

LIOF heeft ook in 2010 het bedrijfsnetwerk **LifetecZONE** bestuurlijk en financieel ondersteund. LIOF bouwt zijn financiële ondersteuning gestaag af en manoeuvreert de ondernemers in een bestuursrol om de vereniging toenemend 'voor en ook door' het MKB te doen zijn.

In 2010 is de strategiestudie Lifetec Environmental Strategic Analyses afgerond. De uitkomsten van de studie geven richting aan de ontwikkeling van Life Sciences in Zuidoost-Nederland en zijn als input meegegeven aan de Brainport 2020-agenda.

2.2 Systems

Omdat bedrijven in de high tech systems-sector, ofwel de 'maakindustrie', bij uitstek bovenregionaal opereren stemmen wij onze inspanningen voor deze sector af met de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM). Wij zijn erop uit Limburgse ondernemingen maximaal te laten profiteren van nationale en Euregionale programma's. De sector heeft bovendien veel raakvlakken met andere speerpuntthema's van LIOF, variërend van medische technologie in life sciences & healthcare tot en met productie- en testapparatuur voor de sectoren agro/food en energy.

Automotive

In de subsector automotive volgen de ontwikkelingen elkaar snel op, vooral op het gebied van elektrisch aangedreven voertuigen. Parallel daaraan is er sprake van een steeds grotere mate van elektrificering van voertuigen in het algemeen en de toepassing van lichtere constructies en materialen. Ook voor Limburgse bedrijven bieden deze ontwikkelingen kansen. In samenwerking met het Automotive Technology Centre (ATC) is LIOF in 2010 gestart met een serie workshops om de kansen voor Limburgse ondernemingen op dit gebied expliciet te duiden en de ontwikkeling van nieuwe, aangepaste producten en processen te stimuleren. Medio 2010 hebben in dat verband twee workshops plaatsgevonden rondom het thema **advanced E-powertrains**. Het gaat dan om trends en ontwikkelingen rondom het elektrificeren van de aandrijflijnen van voertuigen en de kansen die dat biedt voor ontwikkeling en productie van nieuwe componenten, onderdelen en besturingen. Aan elke workshop namen zo'n 20 Limburgse bedrijven en kennisinstellingen deel. Er zijn diverse nieuwe en potentievolle relaties zijn gelegd, en verwacht wordt dat dit tot een drietal concrete innovatieprojecten gaat leiden. In 2011 zullen in totaal nog 6 workshops worden georganiseerd rondom de thema's ICT en infotainment, lichte constructies en materialen, en manufacturing en logistics.

Samen met de provincies Limburg en Brabant, BOM en het nationale innovatieprogramma High Tech Automotive Systems zoeken wij daarnaast continu naar samenwerkingsmogelijkheden ten behoeve van het Limburgse MKB.

De RWTH Aachen is initiatiefnemer van het omvangrijke **Streetscooter**-project: een modulair te produceren, volledig elektrische auto die vanaf 'scratch' als zodanig is ontworpen. Samen met Provincie Limburg heeft LIOF in 2010 een financiële

bijdrage ter grootte van in totaal ruim € 2,4 miljoen aan dit project toegekend. De bijdrage heeft een tweeledig doel. Enerzijds stelt zij NedCar in staat het productieproces voor dit voertuig te ontwikkelen, met als inzet eind 2012 de productie van het voertuig te kunnen starten. Anderzijds zijn er door bemoeienis van LIOF diverse Limburgse ondernemingen, minder of meer concreet, aan het Streetscooter-project verbonden.

Onder regie van LIOF heeft ook in 2010 het project **Innovatieve Automotive Clusters** gelopen. In dit eerder uit de PiD-regeling gefinancierde project werken tal van bedrijven en kennisinstellingen, in vier clusters, aan de ontwikkeling van innovatieve producten en processen in de automotive.

Documents & Printing

De jet-technologie en -kennis van Océ Technologies in Venlo bieden het MKB in potentie veel toepassingsmogelijkheden. Gedacht kan worden aan bijvoorbeeld het jetten van andere materialen dan inkt, zoals metalen of humane weefsels. Tientallen ondernemingen in heel het land werken samen in het project **PrintValley**, dat in 2009 is goedgekeurd, om de jet-toepassingen te ontwikkelen tot marktrijpe producten. LIOF koppelt het MKB aan dit project.

Océ beschikt verder over unieke kennis op het gebied van zowel fysieke als digitale document-handling. Naar aanleiding hiervan is inmiddels het project **Document Services Valley** (DSV) gestart. Met steun van LIOF is in 2010 een PiD-subsidie aan het project toegekend. LIOF wil ook in 2011 de ontwikkeling van DSV ondersteunen door het MKB erbij te betrekken.

Generieke innovaties

In het verslagjaar startte LIOF een aanjaagtraject binnen Innovatie Zuid rondom de toepassing van **nanomaterialen**. Doel is het MKB te stimuleren door toepassing van nanomaterialen specifieke functionele eigenschappen aan hun producten mee te geven, zoals vuilafstotende of antibacteriële eigenschappen. Dit project zal in 2011 verder worden uitgewerkt. Uitvoering zal via een roadmap en diverse bijeenkomsten geschieden. Dit project en de Interreg-projecten CrossRoads en Functional Surfaces zullen elkaar wederzijds versterken.

Een consortium van bedrijven is door LIOF ondersteund bij het opstellen van het ontwikkelingsproject **Ultralichte mobiliteits-producten**. Het project met een omvang € 3,8 miljoen, heeft in 2010 een subsidie uit de PiD-regeling ontvangen.

Euregionaal

Op het Euregionale vlak leverde LIOF in 2010 een bijdrage aan de totstandkoming van de Interreg IVa-projecten CrossRoads en Diamant. In 2011 zal LIOF een substantiële rol spelen in het uitwerken en uitvoeren van Crossroads. Wat betreft Diamant bleek het niet mogelijk Limburgse bedrijven en hun projecten erin onder te brengen. Dit om reden dat in het betreffende deel van Limburg, Noord-Limburg, slechts een beperkt aantal bedrijven voor het project geïnteresseerd kon worden. Een aantal in dit verband bij elkaar gebrachte bedrijven heeft besloten op eigen initiatief en zonder een beroep te doen op het Interregproject Diamant toch aan de slag te gaan met toepassing van RFID in textiel in de zorgsector. LIOF heeft dit consortium ondersteund in de planvorming.

CrossRoads, een project van ruim € 8 miljoen, heeft als doel het stimuleren van grensoverschrijdende samenwerking tussen bedrijven in Zuid-Nederland en Vlaanderen. Het project richt zich op het ontwikkelen en realiseren van kansrijke innovatieprojecten rond nanomaterialen, oppervlaktebehandeling, inkjet, embedded vision en remote diagnostics, en onderlinge combinaties van deze technologieën, om nieuwe, verbeterde en ecologisch verantwoorde producten en processen te ontwikkelen. Doelstelling is minimaal 20 grensoverschrijdende innovatieprojecten te stimuleren en ondersteunen, waarbij tenminste 40 MKB-bedrijven betrokken zijn. Naar rato mag verwacht worden dat een tiental van deze bedrijven uit Limburg afkomstig zal zijn. Het project is in maart 2011 van start gegaan.

In 2010 is het Interreg IVa-project **RAAS** vol in uitvoering gegaan. Het project is gericht op de versnelde toepassing van RFID-technologie in het MKB, meer specifiek in de sectoren retail, zorg, agro, logistiek, textiel, voedingsmiddelen en werktuigbouw. Het project omvat de twee Euregio's Rijn-Waal en Rijn-Maas-Noord. LIOF fungeert als 'lead partner' en coördineert de diverse projectactiviteiten van de hoofduitvoerders Hochschule Niederrhein te Krefeld en Fontys Hogescholen te Venlo. Verdere ondersteuning komt van de Kamer van Koophandel Limburg en het Forschungsinstitut für Telekommunikation te Dortmund. De resultaten van het project lopen in de pas met de kwantitatieve doelstelling om 150 ondernemingen nader tot RFID te brengen. Specifiek voor het Nederlandse deel van het project is de target op 50 tot 60 gesteld. Tot en met 2010 hebben 80 bedrijven, waarvan 46 Nederlandse, bij de aangeboden diensten van RAAS aangehaakt. Met nog twee jaar voor de boeg stemt de direct met het MKB verbonden doelstelling overall positief. Intensieve diensten (business cases, haalbaarheidsonderzoek) konden bij 19 MKB bedrijven worden doorlopen, waarvan 13 in

het Nederlandse gebied van de beide Euregio's. De looptijd van Raas is drie jaar, van 2010 tot en met 2012. Het budget bedraagt € 2,6 miljoen.

2.3 Materials

Voor het speerpunt Materials is de Chemelot Campus beeldbepalend. Ook in 2010 was de LIOF-inzet daarom gericht op de verdere ontwikkeling van deze nucleus. De kernpartners DSM, Provincie Limburg, UM en UMC hebben het verslagjaar grotendeels besteed aan het opstellen van het masterplan voor de Chemelot Campus-ontwikkeling. Onderdeel hiervan is de uitvoeringsorganisatie. In december is het plan vastgesteld. De operationalisering vindt momenteel plaatst. De rond de zomer 2010 ontstane vacature projectmanager materials zal in deze context moeten worden ingevuld en is om die reden aangehouden. Dit heeft wel de ambitie van LIOF op het thema materials in 2010 getemporiseerd.

Chemelot Campus & clustering

Hogeschool Zuyd en LIOF werken sinds 2009 aan het project **CHEMaterials**. Bij dit uit de PiD-regeling gefinancierde project wordt met workshops, colloquia en themabijeenkomsten de business community op de Chemelot Campus opgebouwd. Bijkomend worden innovaties gegeneerd en ondersteund in hun uitwerking, ook door benutting van het CHEMaterials-inlooplab.

Ook in 2010 organiseerden Chemelot en LIOF zogenoemde **Chemcafé's**, bedoeld om het bredere (Euregionale) bedrijfsleven - en dan specifiek het MKB - in contact te brengen met Chemelot en de aldaar vigerende ontwikkelingsthema's.

De consortiumpartijen DSM, UM, MUMC+ en Provincie Limburg hebben voorjaar 2010 een convenant gesloten over de ontwikkeling van de **Chemelot Campus**. Aansluitend hebben zij dit uitgewerkt tot een masterplan, dat eind 2010 werd vastgesteld. LIOF heeft zijn rol op het gebied van business development, acquisitie, ontwikkeling, innovatie en participatie in het masterplan ingebracht teneinde deze te borgen in de ontwikkelingsactiviteiten en campusstructuur. Begin 2011 moet dit zijn beslag krijgen. De LIOF-afdeling O&I opteert voor een rol in de zogenoemde Marketing & Business Development organisatie van Chemelot en meer specifiek voor het verkopen van het MKB buiten Chemelot en buiten de chemie- en materialssector

met de Chemelot Campus. Daarnaast wil O&I een operationele brug slaan tussen de **Chemelot Campus- en MHC-ontwikkeling**.

Aanjagen nieuwe ontwikkelingen

In het kader van het aanjaagprogramma Innovatie Zuid is in 2009 in samenwerking met de BOM een roadmap **kunststofrecycling** opgesteld. De kiemen tot innovaties die uit de roadmap naar voren zijn gekomen, zijn in 2010 opgevolgd, maar hebben nog niet tot concrete projecten geleid.

In Limburg zijn relatief veel bedrijven actief in de verf- of aanverwante industrie, maar deze opereren en ontwikkelen zich veelal zelfstandig en laten daarmee ontwikkelkansen liggen. Vanuit die vaststelling heeft LIOF in het vierde kwartaal 2010 in samenwerking met Chemelot een eerste netwerkbijeenkomst **paints, polymers & pigments** voor deze bedrijven georganiseerd. Op basis van de grote opkomst, hoge waardering door de aanwezigen en ontstane eerste aanzetten tot samenwerking, hebben LIOF en Chemelot besloten vroeg in 2011 een volgende bijeenkomst te organiseren. Doel is te komen tot enkele innovatieve productontwikkelingsprojecten.

Euregionaal

In het kader van de ontwikkeling van het Interreg IVa-project **Functional Surfaces** (Duitsland-Nederland), met een voorziene projectomvang van ruim € 7 miljoen, heeft LIOF in november 2010 een voorbereidende workshop georganiseerd. Op basis van de hiermee bij het bedrijfsleven gegeneerde belangstelling worden momenteel diverse subprojecten ontwikkeld. Daarbij werkt LIOF nauw samen met de beoogde lead partner Hochschule Niederrhein. Specifiek voor Limburgse bedrijven ontwikkelt LIOF twee clusters van subprojecten rond de thema's "easy to clean" en "inkjetten van vaste inkten op textiel oppervlakken". Doelstelling is om aan deze grensoverschrijdende subprojecten 5 Limburgse bedrijven te laten deelnemen.

Het **European Chemical Regions Network** (ECRN) is een door Interreg IIIc gefinancierd netwerk van overheidorganisaties in regio's met chemie als belangrijk speerpunt. Provincie Limburg is lid van ECRN en bovendien partner in het hiervan afgeleide project Chemclust. Provincie Limburg heeft daarbij op zich genomen het onderwerp Open Chemical Innovation verder te ontwikkelen. LIOF werkt samen met Chemelot het open innovatiemodel verder uit en wisselt ervaringen uit over Open Chemical Innovation met andere chemische regio's in Europa.

In een coproductie tussen de projecten Chemclust en CHEMaterials hebben Chemelot, Provincie Limburg en LIOF

najaar 2010 in goede samenwerking in Limburg een internationaal congres met circa 100 deelnemers georganiseerd rond open innovatie in de chemiesector.

2.4 Energy

Voor onze doelgroep, het Limburgse MKB actief in industrie of stuwende dienstverlening, biedt het thema energy slechts beperkte kansen. In het algemeen geldt dat de thuismarkt gering is, de internationale concurrentie heftig is en een wezenlijke voorsprong heeft, en de 'installed base' (in bedrijvigheid en kennis) in Limburg gering is. De meeste ontwikkelingen en innovaties zoals test- en productie-equipment voor de solar-industrie kunnen, op de keper beschouwd, onder het thema systems worden gevat. Het zwaartepunt van de solar-ontwikkeling ligt ook mede om die reden in Brabant, en de enkele Limburgse spelers zijn inmiddels deels met onze steun, deels autonoom op dat Brabantse cluster aangetakt. Vanwege voorgaande is de inzet van O&I op dit speerpunt beperkt.

Innovaties aanjagen

Om innovaties te initiëren, heeft LIOF eind 2010 in het kader van aanjaagprogramma Innovatie Zuid samen met Economische Impuls Zeeland, Syntens en BOM een start gemaakt met een traject rond *energieopslag*. Het traject moet inzicht geven in de marktkansen voor energieopslagsystemen. In het bijzonder wordt bedoeld op systemen die de opwekking en het gebruik van alternatieve, duurzame energie kunnen ontkoppelen. Zo mogelijk zullen deze kansen in 2011 met regionale bedrijven worden omgezet in productontwikkelingen.

Euregionaal

Binnen het lopende Interreg IVa-project *Waterstof* (Vlaanderen-Nederland) kunnen onder andere demonstratieprojecten worden uitgevoerd. LIOF heeft in 2010 gepoogd met Limburgse bedrijven dergelijke projecten op te starten. Vanwege de specifieke thematiek en daardoor het geringe aantal bedrijven dat aanspreekbaar is, bleek dat in het verslagjaar nog niet mogelijk. In 2011 trachten we alsnog tenminste twee demonstratieprojecten op het raakvlak van opslag en transport van waterstof te ontwikkelen.

In 2010 is het mede door LIOF ontwikkelde Interreg IVa-project *ECO2profit* (annex Broeikasgasreductie en duurzame energie op bedrijventerreinen; Vlaanderen-Nederland) goedgekeurd. Dit

project komt voort uit het provinciale project Energieke Bedrijventerreinen, één van de elf energietransitieprojecten uit het provinciaal energieprogramma. In Limburg beslaat het project ECO2profit de terreinen Beatrixhaven, De Beitel en Roerstreek. De betreffende LWW-parkmanagementorganisaties, gemeenten en de Kamer van Koophandel Limburg zijn betrokken bij de uitvoering van het project. De circa 300 bedrijven op de terreinen zullen gestimuleerd worden CO2-reducerende en duurzame energiemaatregelen te nemen. De innovaties die dit kan uitlokken vormen het hoofdmotief voor onze betrokkenheid.

Netwerken

LIOF participeert in het grensoverschrijdende netwerk *Energy Hills*. Dit netwerk richt zich op het stimuleren van innovatie, Euregionale samenwerking, training en onderwijs en marktapplicaties van duurzame energie. De concrete spin off's van het netwerk zijn dermate beperkt, dat LIOF zich in 2011 zal beraden op verdere betrokkenheid.

2.5 Greenport

Net als in de voorgaande jaren was ook in 2010 de ontwikkeling van *Greenport Venlo* leidend voor de activiteiten van LIOF met betrekking tot agro/food/nutrition.

In opdracht van het stichtingsbestuur Greenport Venlo is het visiedocument *Vizier op vernieuwing* opgesteld en medio 2010 gepresenteerd. In het rapport zijn de twee kernsectoren agro-logistiek en triple F (Fresh, Food, Flowers) bepaald, alsmede de vijf themalijnen (energie, verwaarden groene grondstoffen, gezond, lekker en betrouwbaar, leren en innoveren, en concepting en marketing). Aansluitend heeft LIOF in de tweede helft van 2010 het kwartiermakerschap op zich genomen om te komen tot een voor alle betrokken partijen aanvaardbare bestuurs- en uitvoeringsstructuur. Daarbij zijn de aangehaalde kernsectoren uitgebreid met de maakindustrie, en is agro-logistiek verbreed tot de gehele logistieke sector. Het kwartiermakerschap wordt bij de aanstelling van de nieuw te werven directeur van wat is gaan heten het *Innovation Center Greenport Venlo* (ICGPV), begin 2011 overgedragen aan deze directeur. Naar verwachting wordt het ICGPV in 2011 operationeel. LIOF zal haar activiteiten in de kernsectoren in de regio Noord-Limburg op dat moment zo mogelijk onder de paraplu van het ICGPV brengen.

Convenience- en doelgroepvoeding

Einde 2009 is LIOF samen met onder ander Fresh Park Venlo gestart met de voorbereidingen voor het Interreg IVa-project *Making business of Food&Care* (Duitsland-Nederland). Doel van het project is te komen tot nieuwe, slimmere maaltijdplossingen voor institutionele instellingen, te beginnen bij zorginstellingen en ziekenhuizen in de convenience food- en foodservice-branch. Dit moet resulteren in nieuwe producten en diensten. Het project wordt medio 2011 ter subsidiëring bij Interreg ingediend.

Verwaarden reststromen

In navolging van het in 2009 gezamenlijk door Provincie Limburg, BOM en LIOF geïnitieerde onderzoek Inventarisatie Groene Grondstoffen, heeft LIOF een inhoudelijke en financiële bijdrage geleverd aan de opzet van het zogenaamde *Biotransitiehuis*. Daarnaast is mede op initiatief en met steun van LIOF samen met de LLTB eind 2010 een aanvraag bij PiD ingediend om te komen tot een regionale en gecoördineerde samenwerking met het bedrijfsleven en de kennis- en onderwijsinstellingen op het terrein van *verwaarding van reststromen* in Zuidoost-Nederland.

Clustering & open innovatie

Sinds 2009 ondersteunde LIOF een consortium van bedrijven bij de verdere concretisering van het open innovatieconcept binnen Greenport Venlo. Echter door uitstel van de nieuwe structuur van het eerder aangehaalde ICGPV en de heroriëntering op het concept en hun positie daarin, is door de consortiumpartners besloten om af te zien van indiening van een project bij PiD.

In het voorjaar 2010 is met ondersteuning van LIOF het project *Mijn Vitaminen* succesvol ter subsidiëring bij PiD ingediend. Een samenwerkingsverband van bedrijfsleven en kennisinstellingen ontwikkelt nu een gepersonaliseerd vitamine- en mineralen behoefte- en doseringsconcept.

Euregionaal

Het Interreg IVa-project *Food Future* (Duitsland-Nederland) is in de loop van 2010 goedgekeurd en gestart. Food Future geeft het MKB in de voedingsindustrie grensoverschrijdende mogelijkheden om innovaties te starten en door te voeren. Het accent ligt op het versterken van de samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen om de technologieoverdracht en innovatieontwikkeling te stimuleren. Nadat de instrumenten verder waren uitgewerkt en het project bij de sector onder de aandacht was gebracht, zijn najaar 2010 de eerste initiatieven van bedrijven in behandeling genomen. Gedurende de looptijd tot eind 2014 moet Food Future voor Limburg leiden tot minimaal acht grensoverschrijdende innovatieprojecten in samenwerkingsverbanden van bedrijven en kennisinstellingen.

In het verslagjaar is het Interreg IVa-project *Regio zonder Grenzen* (Euregio Rijn-Maas-Noord) goedgekeurd. Het hoofddoel is de regio's aan weerszijden van de Duits-Nederlandse grens optimaal te laten profiteren van de impact van de Floriade. LIOF's betrokkenheid is gericht op de B2B-activiteiten in dit project met als uiteindelijk doel via samenwerkingsinitiatieven te komen tot één coherente en grensoverschrijdende agro-business-regio. LIOF ondersteunt bedrijven bij kansrijke innovaties, onder meer bij het zoeken van samenwerkingspartners en project-financiering en bij het opstellen van het projectplan. Gesommeerd over de looptijd moeten met ondersteuning van LIOF 20 grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden tussen bedrijven ontstaan, resulterend in 15 innovatieprojecten.

2.6 Ondersteuning van innovaties in het MKB

Door uitputting van de middelen kwam al in september 2009 een voortijdig einde aan de toenmalige Bedrijfsgerichte Regelingen binnen het Operationeel Programma Zuid-Nederland (OP-Zuid). Pas 17 mei 2010 trad onder de naam Subsidieregeling OP-Zuid MKB-subsidies een nieuwe subsidieregeling in werking. Deze was echter aanzienlijk beperkter in omvang en restrictiever in mogelijkheden. Hiermee is een flinke bres geslagen in de innovatieondersteuning, die in de periode tot najaar 2009 zo effectief en succesvol is geweest. Innovatieve MKB-bedrijven hebben sindsdien nog slechts zeer beperkte mogelijkheden om bij risicovollere innovatietrajecten een deel van kosten te kunnen dekken vanuit OP-Zuid.

Concreet betekent het wegvallen van de Innovatieregeling dat er geen mogelijkheid meer is voor de ondersteuning van innovaties met een omvang tussen € 70.000, de bovengrens van OP-Zuid MKB-subsidies en € 1.000.000. Dit laatste bedrag is de ondergrens van de PiD-regeling. Deze laatste is overigens per 2011 formeel beëindigd. De doorstroming in het innovatieproces wordt hiermee ernstig belemmerd.

Deskundigencommissie

De beoordeling of een subsidieaanvraag voldoet aan de selectiecriteria gebeurt door een externe en onafhankelijk *Deskundigencommissie*. Deze beoordeling is kwalitatief, met als belangrijkste toetsstenen de mate van innovatie, de financiële en commerciële haalbaarheid, het marktperspectief, het economisch perspectief, alsmede het bewezen ondernemerschap.

Mei 2010 beoordeelde een interim commissie enkele subsidieaanvragen die nog ingediend waren onder het regime Bedrijfsgerichte Regelingen. Na het van kracht worden van de MKB-subsidies trad een nieuwe Deskundigencommissie aan, die in 2010 nog tweemaal vergaderde. Deze commissie kent de volgende samenstelling:

- Harry Loozen, Océ NV, voorzitter
- Ger de Vlieger, DevAero BV
- Femke Verheijen, Surface Treatment BV
- Dis Valcq, Valid ICT Solutions BV
- Michel Goebbels, G+S Industries BV.

Innovatieprojecten

In 2010 diende LIOF voor acht innovatieprojecten evenzovele subsidieaanvragen in. Zeven aanvragen werden door de Deskundigencommissies gehonoreerd. Drie vielen nog onder het regime van de Bedrijfsgerichte Regelingen (Innovatieregeling individueel, Innovatieregeling samenwerkingsverband en Adviesregeling), vier onder MKB-subsidies (Innovatie-advies). Het betreft de volgende bedrijven en hun respectievelijke aanvragen:

Bedrijfsgerichte Regelingen, Innovatieregeling individueel

3D Clip BV, Maastricht
ontwikkeling van nieuwe, baanbrekende digitale concepten t.b.v. bedrijfspresentaties

Bedrijfsgerichte Regelingen, Innovatieregeling samenwerkingsverband

Sotec BV, Maastricht
ontwikkeling en bouw van een innovatieve, continue deegbereidingsinstallatie

Bedrijfsgerichte Regelingen, Adviesregeling

Gooren BV, Venray
ontwikkeling van energie-zelfverzorgende (stand alone) voorzieningen voor toeristische trekpleisters

MKB-subsidies, Innovatie-advies

Excellence Fish BV, Meterik
haalbaarheidstudie naar introductie van genetische programma's bij pootviskweek

Promas BV, Maasbree
haalbaarheidsonderzoek naar nieuw beladingsconcept t.b.v. van automatische metaalbewerkingscentra

Linssen Yachts BV, Maasbracht
onderzoek naar nieuwe rompvormen voor snelvarende jachten

Dofra BV, Horst
haalbaarheidsonderzoek naar de ontwikkeling van nieuwe groenteverwerkende installaties.

Uitgesplitst naar LIOF's speerpuntsectoren life sciences & healthcare, systems, materials, energy en Greenport, alsmede generiek, levert dit het navolgende overzicht op.

Speerpunten	Aantal bedrijven	Projectomvang
Healthcare/life sciences	-	-
Systems	5	€ 2.468.840
Materials	-	-
Energy	-	-
Agro/Food (Greenport)	1	€ 162.500
Generiek	1	€ 569.100
Totaal	7	€ 3.200.440

Aanjaagprogramma Innovatie Zuid

Binnen het aanjaagprogramma Innovatie Zuid bestaat vanaf medio 2009 de mogelijkheid om de inkoop van (technologische) kennis of expertise voor het Limburgse MKB te stimuleren en te ondersteunen met **kennischeques**. Deze cheques, ter waarde van € 6.500 per stuk, vervullen een duidelijke aanjaagrol voor innovatieprojecten.

In 2010 zijn door LIOF 16 kennischeques (doelstelling 15) verstrekt aan:

Graszoden-Kweekbedrijf Direct Gazon V.o.F., Ysselsteyn
onderzoek naar begroeiingen van (platte) daken

Cybermind BV, Maastricht
ontwikkeling innovatief illuminatiesysteem voor head mounted displays

Chromin Maastricht BV, Maastricht
ontwikkeling inchromeer- en aluminiseer-processen

Excellence Fish BV, Meterik
optimaliseren kweekproces van pootvis

De Solarshop Stroomhuis BV, Maastricht
ontwikkeling concept energiedaksysteem

Goffin Molecular Technologies BV, Beek
ontwikkeling diagnose testkits

Jumping Inter Stables BV, Beek
onderzoek naar reststroomverwerking

LISAR Security & K9 Training BV, Heerlen
ontwikkeling van een innovatieve systematiek voor het trainen van speurhonden.

Vitafruits BV, Broekhuizen
ontwikkeling van virtuele, visuele technieken voor promotie-nele doeleinden

Constructiebureau H. Hagenars BV, Roermond
onderzoek naar toepasbaarheid van 3D lasermeten in de archeologie

Handy Tiling Holding BV, Heerlen
ontwikkeling van een nieuw verbindingconcept voor vloerplanken

SMS Planner V.o.F, Maastricht
ontwikkeling SMS planningsystemen

Hydroform Beheer BV, Echt
onderzoek naar toepasbaarheid van inductiegloeien

Scelta Blanchaud Concentrates BV, Belfeld
ontwikkeling van proces voor isolatie van aromastoffen

KVE Composites repair BV, Maastricht
ontwikkeling van non-destructieve inspectiemethoden voor materiaalbreuk

Hennekens Glasbedrijf Beek BV, Beek
ontwikkeling van nieuwe gevelementen

In totaal werd middels de cheques een bedrag van € 104.000 aan subsidie verstrekt op een totale projectomvang van € 159.927.

Koersvast
Binnen het provinciale programma Koersvast, dat tot doel heeft de economische stabiliteit van de regio ondanks tegenwind door de crisis te verzekeren, werkte LIOF mee aan het deelproject **Innovatie op Koers**. Dit project is gericht op het versterken van de creativiteit in de samenwerking met uiteenlopende bedrijven, ter stimulering van gezamenlijke innovaties. Een groot aantal MKB'ers werd uitgenodigd aan in totaal zo'n 40 creativiteitsworkshops deel te nemen. Daaruit zijn meer dan 150 kansrijk geachte innovatiekansen globaal gedefinieerd. De kwantitatieve doelen werden weliswaar niet gehaald, maar zeker is dat een sterke impuls is gegeven aan het creatief denken. Tegen het eind van 2010 is Provincie Limburg ertoe overgegaan workshops meer branchegewijs op te zetten.

LIOF Yeah!
Ter ere van haar 35e verjaardag organiseerde LIOF de student-ondernemers-competitie LIOF Yeah! Studenten en pasafgestudeerden met plannen voor een eigen onderneming mochten met hun business plan meestrijden om één van de tien prijzenpakketten ter waarde van € 35.000. Een onderdeel van het prijzenpakket was een LIOF-eigen **innovatiecheque** ter waarde van € 10.000. De cheque kan worden ingezet voor de (mede)financiering van externe dienstverlening ten behoeve

van de verdere ontwikkeling van een innovatief product of innovatieve dienst. De winnaars die de innovatiecheque al in 2010 hebben ingezet, hebben dit onder andere gedaan voor de (door)ontwikkeling van hun geavanceerde webapplicatie, voor het opstellen van een ontwerpspecificatie en een validatieplan, en voor de ontwikkeling van een functioneel prototype.

Extra inzet Interreg-programma's Euregio Maas-Rijn en Duitsland-Nederland

In de nadagen van 2009 heeft het Ministerie van EL&I ons en onze collega's van Oost NV en NV NOM financiële middelen toegezegd ter dekking van **extra inzet** voor de ontwikkeling van projecten in de Interreg-programma's Euregio Maas-Rijn (EMR) en Duitsland-Nederland (D-NL).

Voor EMR heeft LIOF in 2010 een bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de projecten:

- BioMiMedics (in proces)
- Towards Toptechnology Cluster (in proces)
- Grensoverschrijdende Cluster Stimulering (in proces).

Evenzo hebben wij in het verslagjaar een bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de volgende projecten binnen het programma D-NL:

- Food Future (goedgekeurd en beschikt)
- Telemedicine & Personalized Care (in proces)
- Diamant (in proces)
- Fuctional Surfaces (in proces)
- Making business of Food&Care (in proces).

Aangezien TTC de aanjaagrol voor Euregionale projecten mede rond het thema materials zal invullen en middels GCS aansluitend in de financiering van daaruit gegenereerde projecten kan worden voorzien, is het oorspronkelijke initiatief om tot een separaat Interreg-project rond materials te komen, in 2010 niet doorgezet.

Towards Top Technology Cluster

In december 2010 is in het Interreg-programma EMR het IVa-project **Towards Top Technology Cluster** (TTC) goedgekeurd, formele committering volgt vroeg 2011. TTC is de eerste operationele uitwerking van het gemeenschappelijke initiatief TTR-ELAt, waarbij ELAt staat voor Eindhoven, Luik, Aachen triangle. TTC focust op twee belangrijke strategische lijnen van het TTR-ELAt-actieprogramma: business development en netwerken. Daarenboven richt het zich op een aantal, in grensoverschrijdend economisch perspectief veelbelovende

technologievelden, zijnde:

- gezondheid/life sciences
- high tech systemen
- nieuwe materialen/chemie
- energie.

TTC heeft tot doel de grensoverschrijdende samenwerking van technologiegerichte ondernemingen te stimuleren en concreet op te bouwen. Hiervoor staan de volgende inhoudelijke acties centraal in het project:

- netwerken, intercluster- & partnering activiteiten,
- business development & innovatie-ontwikkeling, en
- communicatie & disseminatie.

Het totaalbudget voor TTC bedraagt € 5,4 miljoen, waarvan circa € 800.000 voor Limburg.

Grensoverschrijdende Cluster Stimulering

Bij het Interreg IVa-programma EMR lag het zwaartepunt de afgelopen jaren op het opbouwen van netwerken en het aanjagen van innovaties. Echter, als bedrijven grensoverschrijdende partners hebben gevonden en daadwerkelijk innovatieprojecten willen starten, blijkt financiering van dergelijke projecten erg lastig. De momenteel voorhanden subsidieregelingen zijn overwegend beschikbaar voor projectpartners op het eigen grondgebied (provincie, Land, natie). De **Grensoverschrijdende Cluster Stimulering**-regeling heeft tot doel grensoverschrijdende samenwerking van het innoverende MKB laagdrempelig uit te dagen en te ondersteunen en daarmee economische verbindingen over de grenzen heen te versterken. Voorzien is om 36 tot 90 MKB-bedrijven (aantal is afhankelijk van de respectievelijke subsidiebedragen, variërend van € 100.000 tot 250.000 per bedrijf) te stimuleren tot en te ondersteunen bij grensoverschrijdende innovatieprojecten. De verwachting is dat 11% van de bedrijven in Limburg is gevestigd.

LIOF ondersteunt in deze de inzet van het Ministerie van EL&I, waar het primaat ligt. Naar verwachting wordt de regeling medio 2011 vastgesteld.

NV Regio Venlo

In 2010 is volop uitvoering gegeven aan het logistieke programma van NV Regio Venlo. Deze uitvoeringsagenda steunt op vier pijlers: infrastructuur, arbeidsmarkt, kennis & innovatie en samenwerking. In de afgelopen jaren heeft de inzet van LIOF er mede toe geleid dat de regio Venlo in 2010 weer is uitgeroepen

tot Logistieke Hotspot van Nederland. De wijze waarop de agenda in intensieve samenwerking met ondernemers, overheden, belangenbehartigers, intermediairs en onderwijs- en kennisinstellingen wordt uitgevoerd, is inmiddels tot een nationale showcase geworden.

Ook het industriële programma van de NV Regio Venlo heeft in 2010 een belangrijke ontwikkelingssprong gemaakt. Het Industrieplatform regio Venlo heeft met thematische meetings de basis gelegd voor samenwerking tussen regionale industriële ondernemers. Om dit proces te versnellen is de ontwikkeling van het webbased portal Match Made regio Venlo gestart. Vanaf het vroege voorjaar 2011 zal dit 'live' zijn. Naast de beide programma's waren in 2010 enkele generieke projecten in ontwikkeling en uitvoering, met name het Asian Full Service Center (AFSC), het Ondernemershuis regio Venlo en de innovatietender Eureka!.

Het eerste project, het **AFSC** is een gezamenlijk initiatief en project van NV Regio Venlo en LIOF. Het AFSC moet de (Noord-) Limburgse landingsplaats bieden voor Aziatische ondernemers. Vanuit het AFSC wordt laagdrempelige en schaalbare dienstverlening aan de Aziatische ondernemers aangeboden, zowel op het niveau van de onderneming (logistiek, financieel, kantoorruimte, fiscaliteit, en dergelijke) als op het niveau van de medewerkers (huisvesting, douane, onderwijs, en dergelijke). Begin 2011 kwam de financiering van het AFSC rond. Een samenwerkingsverband van een drietal Limburgse ondernemers heeft het AFSC inmiddels van start laten gaan.

De projectenportfolio van NV Regio Venlo had op de jaarovergang 2010-2011 een omvang van zo'n € 7 miljoen.

De verwachte totstandkoming van het ICGPV in de loop van 2011 zal er zeer waarschijnlijk toe leiden dat NV Regio Venlo na het beëindigen van de lopende programmaperiode 2009-2011 niet in de huidige vorm wordt gecontinueerd. Getracht wordt om het industriële en logistieke programma 1-op-1 te laten opnemen in het ICGPV.

LIOF biedt NV Regio Venlo huisvesting en alle overige, noodzakelijke operationele faciliteiten. Bovendien brengt LIOF de bemensing in voor programmadirectie, programmamanagement industrie en secretariaat.

O-fonds

LIOF beschikt over een in omvang beperkt eigen ontwikkelingsfonds. Dit O-fonds biedt de mogelijkheid tot financiële

ondersteuning aan (innovatie)projecten, vooral in die - prille - fasen waarin er nog geen ander financieringsinstrument kan worden aangesproken uit Europese, nationale, regionale of welke provinciale programma's dan ook. Ook voorziet het fonds in de noodzakelijke cofinanciering om gelden uit die bronnen te kunnen vergaren.

In 2010 zijn uit het fonds onder andere bijdragen toegekend aan:

cofinanciering compensatieorderprogramma	€ 30.000
ontwikkelingsbudget Health Campus Maastricht	€ 50.000
innovatiecheques LIOF Yeah!	€ 100.000
cofinanciering Streetscooter-project	€ 300.000

LIOF is ervan overtuigd dat een belangrijk deel van het innovatievermogen van Limburg ligt in de Euregionale en Europese context. Alleen al de Euregio kent een waardevolle, onderscheidende hoeveelheid en kwaliteit van bedrijven en kennisinstellingen. Bij deze laatste kan worden gedacht aan de RWTH in Aachen, de Universiteit Maastricht en het Imec in Leuven, maar ook aan bijvoorbeeld de Hochschule in Krefeld. Met het grotendeels wegvallen van de nationale en landsdelige subsidiemogelijkheden uit Pieken in de Delta en het Operationeel Programma Zuid, bieden de mogelijkheden en middelen uit de Interreg-programma's een alternatief.

Het lopende Interreg IV-programma kent een drietal basistypen projecten: a, b en c. Van a naar c neemt de geografische scope toe van de directe Euregio naar geheel Europa. De mate van mogelijkheden voor concrete bedrijfssteuning neemt daarentegen af. Juist om zo concreet mogelijk support te kunnen leveren aan het bedrijfsleven, ligt het zwaartepunt van onze inspanning op Interreg IVa-projecten. Slechts in die gevallen dat b- en c-projecten onderscheidende kennis- en bedrijfsnetwerken kunnen bieden en aansluiting bestaat met Interreg IVa- of andere concrete projecten, richt LIOF zich op de b- en c-projecten.

Voor zover mogelijk poogt LIOF binnen projecten budgetruimte te scheppen om ook bij de start van het project nog niet betrokken ondernemingen, gedurende de looptijd van het project te kunnen laten aansluiten en ondersteunen. Ultieme voorbeeld hiervan is het project Grensoverschrijdende Cluster Stimulering, waarmee een subsidieregeling voor grensoverschrijdende innovatieprojecten beschikbaar komt.

Investeringsbevordering & Business Development

In 2010 begeleidde de afdeling Investeringsbevordering & Business Development van LIOF dertien bedrijven bij hun investering in Limburg. In totaal gaat het om € 53 miljoen investeringen, goed voor 470 nieuwe arbeidsplaatsen op termijn.

In negen gevallen betrof het investeringen van buitenlandse bedrijven. Deze waren goed voor een investeringsvolume van in totaal € 42 miljoen en 370 nieuwe voltijds banen over een periode van drie jaar. Prominent in deze categorie is IAC Group in Born met een substantiële uitbreiding van de productie van dashboards voor Audi, Volvo en Ford. Daarnaast noemen we hier UPS met een forse uitbreiding van zijn logistieke activiteiten in Venlo.

Onder de uit Nederland afkomstige bedrijven die zich in Limburg vestigden behoren Solar Excel met de productie van antireflectiefolie, voorzien in Noord-Limburg, de uitbreiding van de Kerkraadse dierentuin GaiaPark, Solar Modules Nederland met de productie van zonnepanelen in Kerkrade. Samen brengen zij werkgelegenheid voor 100 voltijds banen en € 11 miljoen investeringsvolume.

In de genoemde gevallen speelde de beschikbaarheid bij LIOF van risicokapitaal een doorslaggevende rol in de besluitvorming bij de betreffende bedrijven. Het gecoördineerd optreden van onze vestigings- en investmentmanagers heeft zijn vruchten afgeworpen.

Terugkijkend op het verslagjaar memoreren wij het einde van de regeling Besluit Subsidies Regionale Investeringsprojecten (BSRI) die voor een beperkt geografisch gebied nog beschikbaar was. BSRI plaatste de regio op de shortlist, hetgeen goed werkte als prikkel. De overheid toonde hiermee dat ze eager was om investeringen te lokken. Tegelijk is een dergelijke subsidie natuurlijk ook een compensatie voor tekortkomingen van een regio. Omgekeerd is een regio zonder subsidies, normaal gesproken, een sterke regio in een wereld met een level playing field. Vanuit het investeringsperspectief was 2010 ook het, weliswaar voorzichtigte, einde van het dieptepunt van de economische crisis. Wij hebben veel aandacht besteed aan relatiemanagement en financiering als belangrijke instrumenten voor acquisitie en verankering. Onze bezoeken aan en contacten met in Limburg gevestigde investerende bedrijven vormen voor ons een belangrijke bron van nieuwe leads.

Strategische acquisitie

Onze strategische acquisitieaanpak richten we samen met NFIA op de speerpunten Chemie&Materialen en Agro/Food. Door middel van pilots leidt dit tot een meer proactieve acquisitie in deze sectoren. De concurrentie tussen landen en tussen regio's binnen landen is heviger geworden. Voor de toekomst is het van belang om in overleg met de Provincie te komen tot een scherpe rolverdeling tussen de vele organisaties die zich met acquisitie bezighouden.

Verankering

In 2006 is LIOF het Current Investor Development ofwel Verankeringsprogramma gestart. Het programma richt zich specifiek op het assisteren van reeds in Limburg gevestigde buitenlandse investeerders. Doel is het (structureel) aanknopen van contacten met deze groep, het verankeren ervan in netwerken en het opvangen van signalen over het vestigingsklimaat. Achterliggend hoofddoel is hen te begeleiden bij het behoud van activiteiten, het doen van nieuwe investeringen of het opzetten van nieuwe activiteiten in Limburg. Het verankeringsprogramma is in de afgelopen jaren erg succesvol gebleken en heeft een absolute meerwaarde ontwikkeld, zowel voor de lokale en regionale overheden, als voor de nationale overheid. Er is een actueel overzicht van (vrijwel) alle buitenlandse investeerders in Nederland ontstaan. Daarnaast heeft LIOF als gevolg van het programma betekenisvolle evenementen georganiseerd, relevante netwerken opgericht, nieuwe leads voor investeringsprojecten gegenereerd en zijn er initiatieven ontwikkeld om het internationale vestigingsklimaat van Limburg te verbeteren (bijvoorbeeld oprichting van een expatdesk). Vanwege het bewezen succes pleit LIOF voor continuering van het verankeringsprogramma in de komende jaren.

Compensatieopdrachten

De langjarige samenwerking van de ROM's met voorheen het ministerie van Economische Zaken op het gebied van Compensatieopdrachten gaf in 2010 een stijgende lijn te zien in concrete resultaten. De totale omvang van compensatieorders voor het Limburgse bedrijfsleven bedroeg in 2010 € 35,8 miljoen, waarvan circa de helft civiele projecten betreft. Het betrof orders van 20 buitenlandse bedrijven die aan 26 Limburgse bedrijven orders hebben verstrekt.

Topgebieden en thema's:

Health

Het MUMC+ cluster vormt binnen Nederland en voor sommige vakgebieden binnen Europa een toonaangevend centrum van onderzoek en behandeling. De strategische acquisitie focust op Cardio, Brains Unlimited, Oncologie en het grote Maastricht Onderzoek. Zoals ook in de Chemie blijkt het financieringsinstrument een cruciale rol te spelen in het overtuigen en binnenloodsen van potentiële vestigers naar deze regio. In de slipstream van de centrale ligging in Europa en het omvangrijke kenniscluster in de Euregio/TTR zien we de logistieke bedrijvigheid en de shared services van medtech bedrijven in Limburg neerstrijken. Abbott, UPS Healthcare, Stryker én groei bij bestaande vestigingen laten zien dat de vestigingsplaatscondities van onze regio voor hen nog steeds aantrekkelijk zijn.

Materials/Chemie

De Campus Chemelot vormt met recht het trotse hart van de chemische productie en Research & Development kennis in onze provincie. Ingebed tussen wereldspelers als Sabic, OCI Nitrogen, Sekisui Chemical, DSM en in het gezelschap van tientallen andere chemische bedrijven en dienstverleners wordt het bewijs geleverd dat deze locatie de internationale concurrentie goed kan doorstaan. Ook hier geldt dat risicodragend vermogen vaak een doorslaggevend wervingsinstrument is. Limburg Ventures, gezamenlijk fonds van DSM en LIOF, is in deze een professionele partner voor het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid naar de Campus. We zien een groeiende samenwerking tussen Chemelot en Maastricht Health Campus. Onderwijs, onderzoek en ondernemers vinden elkaar zo in toenemende mate en versterken elkaar.

Geïntensiveerde strategische acquisitie wordt opgepakt met het Campus Acquisitieteam, de Strategische Acquisitie-unit van de NFIA en LIOF. We verwachten in 2011 de eerste resultaten. Daarnaast wordt de traditionele acquisitieaanpak gehandhaafd met NFIA en gebruikmakend van het uitgebreide netwerk met ruggensteun van het financieringsinstrument. De afnemende prikkel van het subsidie-instrument zal moeten worden gecompenseerd door een attractieve combinatie van fysieke vestigingsplaatsvoordelen, kennis en netwerken en venture capital.

Nieuwe Energie en duurzaamheid

Onze inspanningen op het gebied van solar energy hebben tegen het einde van het jaar geleid tot het besluit van SolarExcel zich te vestigen in Noord-Limburg. Het bedrijf gaat een innovatieve antireflectiefolie produceren die het rendement van zonnecellen aanzienlijk verhoogd. Daarmee is dit startende bedrijf een welkome aanvulling in het streven van de regio om de totale solarketen in Limburg te ontwikkelen. Belangrijk hierbij was de beschikbaarheid van risicokapitaal. In goede samenwerking met de Provincie Limburg is dit gelukt in de vorm van een aandelenparticipatie van LIOF en een aandelenparticipatie in combinatie met een achtergestelde lening van het provinciale MKB Innovatiefonds. De productie van de antireflectiefolie gaat naar verwachting van start in het derde kwartaal van 2011.

Samen met andere belanghebbenden werkte LIOF aan de vestiging en totstandkoming van diverse bedrijven in de solar productiemiddelenketen. Het herstel van de financiële crisis is nog onvoldoende zichtbaar in de wereld van silicium, wafers, cellen en modules. De Solar Academy, een opleidingscentrum voor technische functies in solar industrie, is in afgeslankte vorm van start gegaan. Het doorgaan van Solaris, een zonnecel-productielijn als proef- en testmodel staat op losse schroeven door het ontbreken van voldoende commitment uit de industrie. Ondanks het beëindigen van onze aandelenparticipatie in The Silicon Mine, de siliciumfabriek, hebben wij onze dienstverlening op het gebied van investeringsbevordering en business development aan dit majeure project gecontinueerd.

Thema's

Value Added Logistics en Value Added Services

Value added logistics (VAL) is voor Limburg, met name Noord-Limburg van groot belang. Ook dit jaar was de sector met investeringen van bedrijven als UPS, Abbott, Goodpack en Unico weer goed voor aan aantal acquisities met name in het verlengde van het thema Health. Ook value added services (VAS) door bedrijven als DHL, DSV en Flextronics leveren Limburg een groot aantal arbeidsplaatsen, passend voor het middelbaar beroepsonderwijs, op. We verwachten dat de aandacht voor dit thema zal toenemen nu de lokale politiek de kwetsbaarheid beseft van grote partijen en hun vestigingsplaats. Gestreefd moet worden de carrièremogelijkheden voor deze sector al dan niet via het onderwijs te verbeteren.

Maintenance Repair Overhaul / World Class Maintenance (WCM)

In de politiek is er een groeiend besef dat er binnen dit onderdeel van de High Tech Systems kansen liggen in onze provincie. Voor Limburg zijn binnen het WCM-programma in Zuid-Nederland de volgende vier sectoren het belangrijkste: chemie en proces industrie, energie en elektriciteitsopwekking, infrastructuur onderhoud en civiel vliegtuigonderhoud. Binnen het WCM-samenwerkingsprogramma zal vanaf 2011 worden gestart zodra de financiering van menskracht is geregeld. De succesvolle ondersteuning van de ontwikkeling van het cluster Maastricht Maintenance Boulevard (MMB), dat nu ook binnen WCM valt, zal verder versterkt worden doorgezet. MMB wordt gezien als kansrijk hightech cluster, met ook kansen voor onderwijs en internationale focus.

Geografie

De Verenigde Staten, het Verre Oosten en in toenemende mate Europa zijn de voornaamste donorgebieden voor buitenlandse investeringen in onze regio. In de benadering van bedrijven vormen de topgebieden veelal de invalshoek. In de organisatie van seminars en missies werkt LIOF samen met de NFIA, de KvK

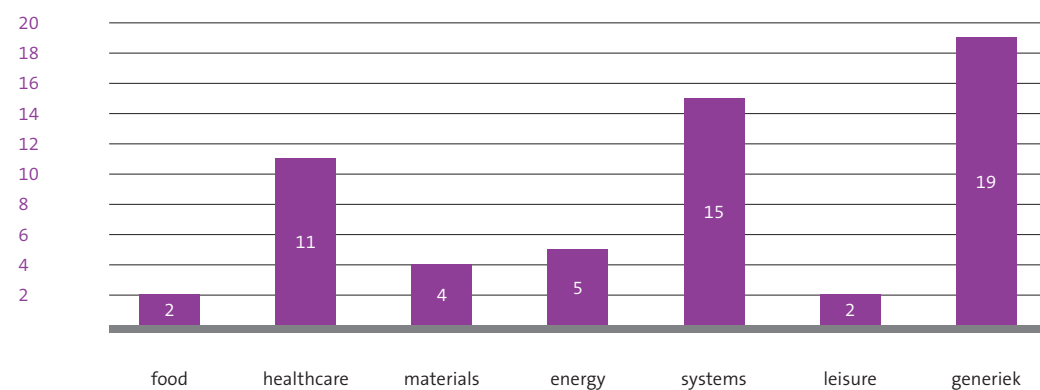
en bij gelegenheid met de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij BOM.

Met name China blijft een uitdaging. Op het gigantische exportpotentieel van China pogen we in te spelen in Tripoolverband (Heerlen, Maastricht, Sittard-Geleen) en met het Asian Full Service Center in Noord-Limburg. Chinees sprekende menskracht is in dezen onontbeerlijk. We rekenen erop om in 2011 een kwalitatieve schaalprong te maken in dit marktgebied in het Verre Oosten.

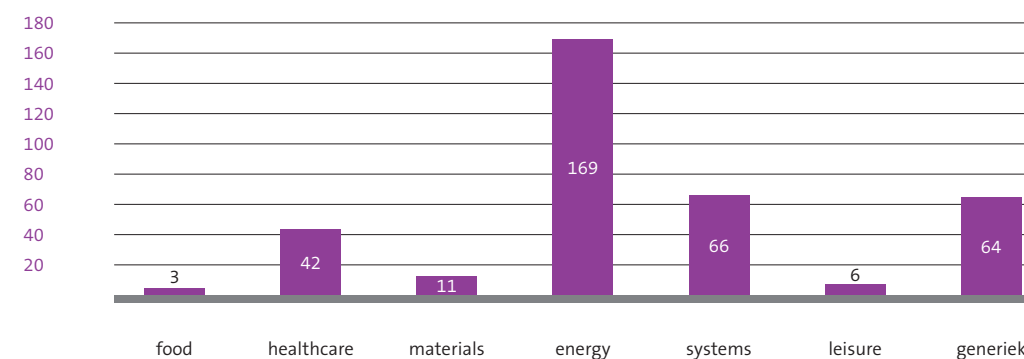
Conclusie

Ondanks een moeizame tweede helft van de verslagperiode zijn de resultaten op het vlak van Investeringsbevordering en Business Development ook in vergelijking met vorige jaren alleszins acceptabel. Voor 2011 verwachten wij gunstige resultaten. Temeer daar het er naar uitziet dat projecten waaraan wij inmiddels geruime tijd werken, in 2011 tot definitieve besluitvorming voor Limburg zullen leiden. Wij doelen hierbij vooral op investeringen in de value added logistics en specialistische productie.

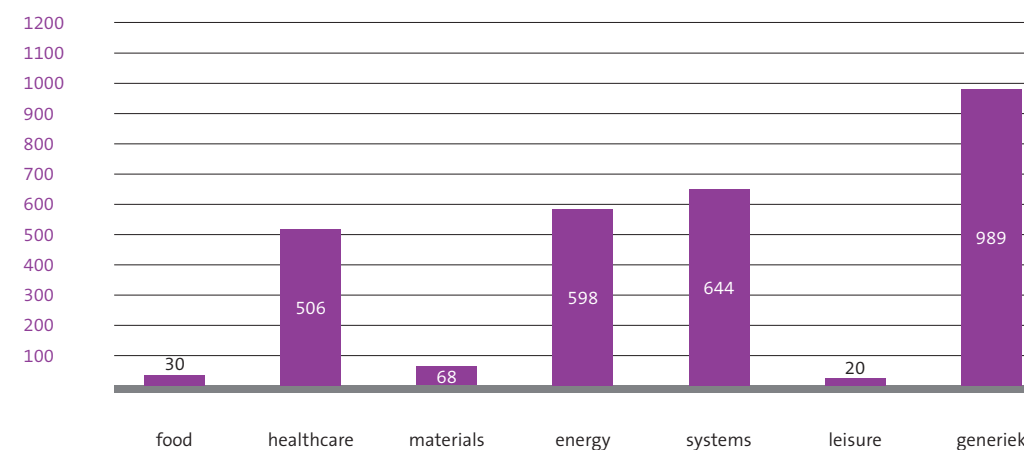
Aantal acquisities + uitbreidingen 2007 t/m 2010 naar speerpunt

Investeringsvolume in € mln. acquisities + uitbreidingen 2007 t/m 2010 naar speerpunt

Aantal arbeidsplaatsen acquisities + uitbreidingen 2007 t/m 2010 naar speerpunt

Bedrijventerreinen

Algemeen

Zoals verwacht bleek 2010 nog een moeilijk jaar voor de vastgoedmarkt. Daar waar de economie al weer een (voorzichtige) opleving liet zien, was dit nog maar nauwelijks zichtbaar in de uitgiftecijfers van bedrijventerreinen. Ook de komende jaren zal, bij een verwacht verder herstel van de economie, de exploitatie van in ontwikkeling zijnde terreinen onder druk blijven staan. Enerzijds als gevolg van een overaanbod aan nog uit te geven kavels, anderzijds als gevolg van een uitgestelde behoefte van het bedrijfsleven. Voor een aantal sectoren verwachten wij overigens nog wel een groei, bijvoorbeeld voor value added logistics en watergebonden bedrijvigheid.

De komende jaren zal - meer dan in het verleden – daarom kritisch moeten worden gekeken naar de behoefte aan nieuwe bedrijvenlocaties ('greenfields'). Tegelijkertijd zal de leegstand en de kwaliteit van het bestaande, in veel gevallen verouderde areaal ('brownfields') moeten worden aangepakt. Dit komt de leefbaarheid op de terreinen ten goede, verbetert het vestigingsklimaat voor ondernemers en vermindert de druk op de uitgifte van nieuwe locaties. Bijkomend effect is dat de maatschappelijke kosten per saldo dalen. Voor de overheid (gemeenten en provincies) is hier een belangrijke rol weggelegd. Zij immers, hebben de instrumenten in handen om het marktmeesterschap op zich te nemen.

In het licht van bovenstaande wekt het geen verbazing dat ook op de greenfields waar LIOF in 2010 bij betrokken was, de dynamiek tegen viel. Op het logistiek terrein Holtum Noord in Born werden gronden overgedragen aan de gemeente ten behoeve van de uitbreiding van de barge terminal. Ook op de projectvestiging voor grootschalige glastuinbouw Californië gingen de activiteiten voor bouwrijp maken en de aanleg van een grootschalig en duurzaam energiesysteem door. Voor het grensoverschrijdend bedrijventerrein Avantis is veel belangstelling, met name voor de grenspercelen, maar dit leidde afgelopen jaar niet tot concrete vestigingen. Het terrein Industriepark Swentibold bleef gereserveerd voor de automotive. Met 295 ha aan uitgegeven of overgedragen locaties blijft het resultaat enigszins achter bij de verwachtingen. Wordt echter het begrip 'uitgiftegered' gehanteerd, dan heeft LIOF haar lange termijn doelstelling gehaald.

Wat betreft de brownfields kon het afgelopen jaar een behoorlijke slag worden gemaakt. Nagenoeg de gehele doelstelling op

het gebied van revitalisering werd gehaald: 20 van de 22 terreinen in portefeuille zijn inmiddels gerevitaliseerd. Van een project werd afscheid genomen en een ander (groot) project wordt voortgezet onder de vlag van de Limburgse Herstructureringsmaatschappij BV (LHB) – een gezamenlijke onderneming van de Provincie Limburg en LIOF. Meer dan 900 ha aan bedrijventerreinen werden de afgelopen jaren met de inzet van LIOF gerevitaliseerd.

In het eerste jaar van oprichting van LHB werd een tiental herstructureringsprojecten aan de portfolio toegevoegd. Een van de vijf landelijke pilots herstructurering werd succesvol afgerond en vormt de basis voor vier nieuwe businesscases. Hiermee is LHB op schema om de komende jaren de herstructurering van 1.000 ha aan bedrijventerreinen op te pakken.

Onderstaand een overzicht van de belangrijkste projecten.

Brownfields

Pilot herstructurering bedrijventerreinen Parkstad Limburg

Dit project dat in het kader van Mooi Nederland is opgezet nadert de afrondingsfase. De plannen zijn in 2010 opgesteld. In de eerste helft van 2011 zal op basis hiervan het besluitvormingstraject moeten worden doorlopen. Door Buck Consultants is een businessplan opgesteld voor de regionale aanpak van de herstructurering. De contouren voor een nieuwe in Parkstad Limburg geïncorporeerde organisatie zijn geschetst. Daarnaast zijn voor vier bedrijventerreinen master- en uitvoeringsplannen opgesteld. Het betreft de terreinen Willem Sophia (Kerkrade), De Beitel (Heerlen), Abdissenbosch (Landgraaf) en Bouwberg (Brunssum). Parkstad Limburg heeft alvast € 2 mln. ter beschikking gesteld als eerste bijdrage voor het uitvoeren van herstructureringsprojecten. Naast de pilotterreinen Willem Sophia, De Beitel en Abdissenbosch worden de middelen ook voor twee terreinen in de gemeente Nuth ter beschikking gesteld (De Steeg en De Horsel). LHB heeft deze aanpak zowel inhoudelijk als procesmatig ondersteund. Daarnaast heeft LHB aangegeven samen met de gemeenten, Parkstad Limburg en de betrokken ondernemersvertegenwoordigingen op basis van de masterplannen gezamenlijk businesscases te willen ontwikkelen voor herontwikkeling van (delen van) de terreinen. Verder wordt bekeken hoe een gezamenlijke strategie voor het verwerven van grond kan worden opgesteld. LHB zal op basis hiervan besluiten waar, hoe en hoeveel (financiële) middelen worden ingezet.

Bedrijventerreinmanagement Parkstad Limburg

De afgelopen zes jaar heeft LIOF, samen met LWV en Maecon, grondleggers van dit project, invulling gegeven aan Bedrijventerrein Management (BTM) Parkstad Limburg. In die periode werden zes herstructureringsprojecten uitgevoerd, waarvoor € 5,9 miljoen subsidie werd binnengehaald. Op 17 bedrijventerreinen werken gemeenten en ondernemers samen om de kwaliteit van het bedrijventerrein op peil te houden met een door LIOF geïntroduceerde beheerschouwmethodiek. Op het gebied van dienstverlening werd het project Intelligent Incidentgestuurd Cameratoezicht gelanceerd (IICC). Dit project werd uitgeroepen tot Best practices van collectief cameratoezicht. Sinds de start van IICC is de criminaliteit met 70% gedaald! Ondernemers en gemeenten zijn sinds 1 januari 2011 zelf verantwoordelijk voor BTM. LIOF heeft – conform haar doelstellingen – een belangrijke ontwikkelingstaak gehad en zal in de toekomst verder met BTM blijven samenwerken, onder andere op het gebied van herstructurering.

Pilot project verzakelijking en Philips Sittard

LHB heeft samen met ©-mill en Parkstad Limburg een pilot-status van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu verworven. Hiermee komen middelen ter beschikking om een verzakelijkingproject te starten. Doel hiervan is te onderzoeken hoe de betrokkenheid van marktpartijen op ©-mill verbeterd kan worden door middel van publiekprivate samenwerking (PPS) met onder andere LHB. Daarbij zal worden nagegaan op welke wijze zo'n PPS moet worden georganiseerd en wanneer het verantwoord is deze te beëindigen. Verder zal ook aandacht worden besteed aan de manier waarop de kwaliteit van het terrein op het gewenste niveau kan worden gehouden. De aanpak zal als een voorbeeldmodel worden ontwikkeld. Het voormalige Philipsterrein in Sittard zal als testcase gaan dienen. Het model zal ook elders kunnen worden toegepast om private betrokkenheid te vergroten.

Bedrijventerrein Gronsveld

Samen met de Hogeschool Zuyd en de gemeente Eijsden is de kwaliteit van het bedrijventerrein Gronsveld in beeld gebracht. De Hogeschool heeft met begeleiding van LHB niet alleen vrijwel alle ondernemers ondervraagd, maar ook op basis van objectieve criteria de kwaliteit van het terrein in beeld gebracht. Samen met ondernemers en gemeente is geconcludeerd dat met name de entree van het terrein aandacht verdient. Op 12 oktober heeft de gemeenteraad op basis van het eindrapport besloten tot een facelift van de entree van het terrein.

De Meer - Gemeente Meerssen

Met de gemeente Meerssen werd door LHB eind 2010 een intentieovereenkomst gesloten, waarin afspraken zijn gemaakt over het opstellen van een toekomstvisie voor het bedrijventerrein de Meer.

De Wolfskoul - Gemeente Echt-Susteren

Op de bedrijvencontactdagen in Maastricht werd afgelopen oktober een overeenkomst getekend tussen de gemeente Echt-Susteren, LHB en de ondernemersvereniging De Wolfskoul over het opstellen van een Masterplan voor het gelijknamige bedrijventerreinen.

Midden-Limburg

De gemeenten Echt-Susteren, Leudal, Roermond en Roerdalen zijn aandeelhouder van de Ontwikkelingsmaatschappij Midden-Limburg (OML). De gemeente Maasgouw is voornemens toe te treden. LHB stelde samen met OML en in nauwe samenwerking met genoemde gemeenten een regionale herstructureringsagenda op, die begin 2011 aan de aandeelhouders van OML werd gepresenteerd. In deze agenda is een keuze gemaakt voor de meest kansrijke projecten die als eerste kunnen worden aangepakt. Samen met OML en de gemeenten wil LHB een aantal van deze projecten uitwerken als businesscase.

Greenfields

Bedrijventerrein Holtum Noord – Sittard-Geleen

In 2010 heeft de grondexploitatie maatschappij Holtum-Noord, met LIOF als aandeelhouder, 4 ha bouwgrond verkocht aan de gemeente Sittard-Geleen ten behoeve van de uitbreiding van de Barge Terminal in Born. Het terrein zal door de Gemeente Sittard-Geleen per 1 januari 2012 turn-key worden opgeleverd, inclusief een 150 meter lange kade, voor de overslag van containers. De capaciteit van de Barge Terminal wordt na ingebruikname van de nieuwe faciliteiten verdubbeld. Het project wordt mede mogelijk gemaakt door het Rijksprogramma Quick Wins Binnenhavens dat er op is gericht lokale en regionale overheden te stimuleren de bereikbaarheid van havens te verbeteren. De haven van Holtum-Noord wordt, dankzij een investering van ruim € 10 mln., de grootste inland-terminal van Nederland.

Avantis - Heerlen/Aachen

Ondanks blijvende belangstelling van bedrijven voor een vestiging op Avantis werden in 2010 geen gronden uitgegeven. Veel van de leads zijn afhankelijk van externe factoren en kennen een lang besluitvormingstraject. De invloed daarop van de Avantis-organisatie is nihil. In samenspraak met de aandeelhouders wordt hard gewerkt aan het aanpassen – en marktconform maken - van het bestemmingsplan. Met diverse ontwikkelaars vinden gesprekken plaats om te bezien of op voorraad kan worden gebouwd; een asset die van groot belang blijkt te zijn bij het vestigen van bedrijven.

Verheugend was dat het WTC Heerlen - Aachen aankondigde haar activiteiten te willen uitbreiden. Het WTC groeit van de bestaande 3.500 m² naar 6.000 m². Zowel Duitse als Nederlandse ondernemingen zijn in het huidige WTC gehuisvest en de verwachting is dat met de nieuwbouw de internationale identiteit en daarmee de dynamiek verder zal toenemen.

Projectvestiging glastuinbouw Californië – Horst aan de Maas

Met de vestiging van paprikateler Wijnen op Californië startte in 2009 een (seismisch) onderzoek naar het benutten van aardwarmte. De resultaten zijn bemoedigend. Door water van 70° Celsius op 2 km diepte op te pompen kunnen de kassen worden verwarmd. Hiermee kan maar liefst 7 miljoen m³ aardgas worden bespaard, de hoeveelheid die normaal per jaar door 5.000 huishoudens wordt gebruikt. Thans wordt door de joint venture van Californië BV en Wijnen gezocht naar financiering voor dit project. Blijkt de eerste boring een succes, dan volgen meer boringen en kunnen op termijn meer bedrijven op Californië, maar ook op de naastgelegen Greenport bedrijventerreinen, hun kassen, kantoren en hallen gaan verwarmen met aardwarmte.

Overige projecten**SKBN - Stichting Kennisalliantie Bedrijventerreinen Nederland**

Samen met tien regionale en grootstedelijke ontwikkelingsmaatschappijen heeft LIOF in 2010 SKBN opgericht, een landelijk netwerk van bedrijventerreinspecialisten. SKBN wil hét praktijkkenniscentrum van Nederland worden dat actief kennis ontwikkelt en verspreidt. SKBN draagt daarmee bij aan de rol die LHB heeft als kennispunt op het gebied van herstructurering.

Eco2profit

Eco2profit is een Interregprogramma waarmee Provincie Limburg, LWV|Parkmanagement BV en LIOF, samen met diverse Vlaamse partners, projecten willen gaan uitvoeren die CO₂ reductie en duurzame energietoepassingen op drie Limburgse bedrijventerreinen stimuleren. Dit programma kent een looptijd van twee jaar.

LIOF Business Centers

Onder de handelsnaam LIOF Business Centers (LBC) verhuurt LIOF BedrijvenCentra BV, bedrijfsruimte aan startende en doorstartende ondernemers. Deels betreft dit de LIOF-doelgroep van industriële en stuwende dienstverlenende bedrijven; voor een ander deel gaat het om starters uit overige sectoren. Over heel Limburg beheert LBC twaalf Business Centers. Bij acht daarvan gebeurt dit volledig voor eigen rekening en risico. De overige panden worden door LBC beheerd in opdracht van de eigenaren. Het totaal verhuurbaar oppervlak is 39.500 vierkante meter waarvan 27.000 vierkante meter kantoorruimte en 12.500 vierkante meter hallen.

Op dit moment verzorgt LBC voor 195 bedrijven de huisvesting. In bijgevoegde grafieken is het huurderbestand per 1 januari 2011 weergegeven onderverdeeld naar de branche waarbinnen de huurders actief zijn en het aantal werknemers per bedrijf. In december 2010 is een enquête afgenomen onder de huurders. Van de 153 benaderde huurders hebben er 51 gereageerd. Hieruit kwam naar voren dat bij de huurders het aantal arbeidsplaatsen in 2010 is gestegen met 7,5% en dat zij verwachten dat het aantal arbeidsplaatsen in 2011 nog eens zal toenemen met 18,6%. Verder geeft 61% van de respondenten aan dat de omzet in 2010 is gegroeid en 31% dat de omzet gelijk is gebleven. Voor 2011 verwacht 71% van de respondenten een groei in de omzet.

De gemiddelde bezettingsgraad was in 2010 69% mede door de achterblijvende bezetting van LIOF Business Center Borrekuil. In totaal zijn er in 2010 43 nieuwe huurcontracten afgesloten en 47 contracten vervallen. De beweeglijkheid van het huurderbestand is ook terug te zien in de gemiddelde huurtijd van de huidige huurders: 3,36 jaar.

In 2010 is de ontwikkeling van het pandenportfolio doorgezet. Een hoogtepunt hierbij is het besluit van Business Center Midden-Limburg BV, waar LBC samen met Particon BV aandeelhouder is, om Business Center Roerpoort te Roermond te realiseren. De bouw is inmiddels gestart en het gebouw zal naar verwachting eind 2011 opgeleverd worden.

Naast de vernieuwing van het gebouwenportfolio is de ontwikkeling van het LIOF Business Center Plus Concept van wezenlijk belang in het beleid. Dit concept is in 2010 verder geconcretiseerd en houdt in dat er naast een uitgebreid pakket van faciliteiten behorende bij de huisvesting van een onderneming ook diensten zullen worden ontwikkeld om de ondernemer te ondersteunen bij de ontwikkeling van de onderneming in zijn geheel. In 2010 is in dit kader het B2B netwerk opgericht, welke inmiddels 210 leden kent, en hebben een aantal formele

en informele bijeenkomsten in het kader van dit concept plaatsgevonden. De Business Boulevard en deelname aan TVL Business tevens zijn exponenten daarvan.

Het is de verwachting dat de markt in 2011 weer zal aantrekken. Voor komend jaar zal de focus liggen op huurderbehoud, verhuur, de verdere ontwikkeling van het Business Center Plus concept en de realisatie van Business Center Roerpoort in Roermond. Verder zal BC Helden worden verkocht.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Als regionale ontwikkelingsmaatschappij voor Limburg helpen wij het midden- en kleinbedrijf met het benutten van kansen, zodanig dat onze regio daar duurzaam van profiteert. Omdat onze activiteiten zich richten op het structureel versterken van de economie van Limburg volgen we belangrijke trends en ontwikkelingen die hier aan kunnen bijdragen. Wij proberen waar mogelijk en zinvol Limburgse bedrijven er op aan te laten sluiten. In ons doen en laten proberen wij maatschappelijk verantwoord te ondernemen en stellen ons vanuit die optiek ten doel de juiste balans te vinden tussen people, planet en profit.

Strategische prioriteiten

Bij de uitvoering van onze kerntaken beschikken we over mogelijkheden om prioriteiten te stellen ten aanzien van met name aspecten van duurzaamheid. In de praktijk komt dit onder meer terug in de keuze voor maatschappelijk relevante en economisch kansrijke sectoren zoals Healthcare/Life Sciences en Energy die we proactief ondersteunen. Economische innovaties die wij bij bedrijven stimuleren lopen vrijwel altijd in de pas met het verbeteren van milieugerelateerde en/of sociale prestaties; bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid. Zo leveren deze innovaties vaak energie- of grondstofbesparingen op of stimuleren reststoffengebruik. Innovatieve startende ondernemers waaronder studentondernemers, die elders doorgaans moeilijk krediet krijgen, helpen wij met raad en financiële daad op weg hun eigen bedrijf te beginnen. Soms start een onderneming in een van de bedrijvencentra van onze dochter LIOF Business Centers, een andere vestigt zich op een bedrijventerrein dat met onze hulp werd geherstructureerd en weer een andere vestigt zich elders in onze provincie. Niet altijd bieden dergelijke locaties kwalitatief of kwantitatief voldoende mogelijkheden voor een bedrijf en daarom zijn we van oudsher ook betrokken bij planning en ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen. Conform het provinciaal beleid geven wij -mede uit oogpunt van duurzaam ruimtegebruik- komende jaren in toenemende mate prioriteit aan de herstructurering van terreinen. Duurzaam omgaan met de beschikbare ruimte is ook een issue bij het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid naar onze regio.

We bevinden ons als bedrijf in de bewustwordingsfase. Om een stap verder te komen moet je het proces organiseren en regelen. Intern doen we dat bijvoorbeeld door MVO regelmatig vast op de agenda van de beleidsdagen van het management te plaatsen. Wij zijn in het jaarverslag 2009 begonnen met rapporteren conform de GRI-richtlijnen. Dat deden we door de meest haalbare en praktische onderwerpen in het verslag op te nemen. Zoals toen aangekondigd, zouden we nog meer gaan kijken waar we op het gebied van MVO van betekenis kunnen zijn.

Hoewel de GRI-richtlijnen in toenemende mate geënt zijn op internationaal opererende (beursgenoteerde) ondernemingen, hebben we getracht een aantal voor ons relevante MVO-aspecten te belichten. Naast sociale en milieu-aspecten gaat onze aandacht van nature uit naar de economie. Dit zal herkenbaar zijn voor onze stakeholders, de belangrijkste lezers van dit jaarverslag: van bedrijven waarmee wij (ooit) een commitment aangingen, partijen waarmee wij projecten aanbieden, onze subsidiënten, onze aandeelhouders, de media tot en met onze eigen medewerkers. De MVO-aspecten hebben grotendeels bottum-up, dus primair vanuit de organisatie zelf, een plaats in dit jaarverslag gekregen. Vandaar ook dat niet alles wat we rond MVO willen melden, binnen deze paragraaf past. Logisch ook, want een belangrijk deel van onze (dagelijkse) activiteiten dient op zichzelf al maatschappelijke doelen. De scope van het verslag omvat de organisatie NV Industriebank LIOF.

Over de prestaties

Voor wat betreft onze gegevensmetingen hanteren we een set van prestatie-indicatoren die we in samenspraak onze stakeholders, het ministerie van EL&I en de Provincie Limburg, hebben vastgesteld. Deze indicatoren zijn richtinggevend voor zowel onze meerjaren als jaarlijkse presentaties. Voor onze kerntaak Investeringsbevordering gaat het bij het aantal zich vestigende bedrijven om het investeringsvolume (in Euro's) en de bijbehorende werkgelegenheid in fte. Voor Bedrijventerreinen tellen de hectaren die (planologisch) ontwikkeld of gerevitaliseerd worden en voor de kerntaak Ontwikkeling & Innovatie gaat het om de Innovatie-impuls in de vorm van R&D uitgaven die in de regio wordt gegenereerd, de afgelopen vier jaar goed voor in totaal circa 11.000 arbeidsjaren.

Vooraf bepalen we met onze subsidiënten hoeveel prestaties we in de verschillende beleidsrelevante economische sectoren dienen te halen. Voor de prestaties van de kerntaak Participaties wordt gekeken naar het uitzetvolume (in Euro's) over de verschillende sectoren. Verder heeft LIOF steeds meer aandacht voor de maatschappelijke effecten van haar investeringsbeleid. Hierbij kan gedacht worden aan werkgelegenheidseffecten en resultaten op R&D gebied. De bedrijven in de LIOF participatie portfolio bieden in totaal aan ca. 6.250 mensen werkgelegenheid. Bij ons investeringsbeleid speelt innovatie een belangrijke rol. Investeringsbeleid worden dan ook waar mogelijk mede beoordeeld op hun effecten op R&D en octrooieerbaarheid. Participaties is verder ook van belang omdat de performance van deze kerntaak van grote invloed is op het uiteindelijke financiële overall resultaat van LIOF.

Op verzoek van hetzij onze subsidiënten, hetzij onze aandeelhouders vinden er regelmatig aanpassingen in de verslaglegging over onze prestaties plaats. Dit gebeurt meestal om de transparantie van onze verslaglegging te vergroten. Zo is op verzoek van de aandeelhouders de samenstelling van de participatieportefeuille in beeld gebracht. Een ander voorbeeld is toegenomen aandacht voor MVO. Binnen de beoordeling van projecten wordt hier steeds vaker aandacht aan besteed en we verwachten dat deze trend zich komende jaren voortzet.

We doen geen zaken met bedrijven waarvan de bedrijfsactiviteiten en/of bedrijfsvoering maatschappelijk niet verantwoord, onethisch of illegaal is of lijkt te zijn. Dit is ingebed in ons risicobeheersysteem. Het komt een paar keer per jaar voor dat we projecten op dergelijke gronden afwijzen. Onze overall richtlijn bij het zaken doen met bedrijven is dat ze zich houden aan wet- en regelgeving in de landen waar zij opereren. De belangrijkste verantwoordelijkheid ligt hier bij de bedrijven zelf en bij de afnemers.

Naast de afspraken die we met onze subsidiënten maken, richten we ons als organisatie op het stimuleren van initiatieven die bijdragen aan de versterking van een duurzaam vestigingsklimaat in Limburg. Vanuit die gedachte onderhouden wij intensieve relaties met een brede groep van stakeholders en zijn we vertegenwoordigd in (het bestuur van) of lid van een 40-tal organisaties die aanpalend aan onze activiteiten opereren en veelal appelleren aan MVO. Ook met stakeholders die sleutelposities innemen in de speerpuntsectoren waarbinnen wij actief zijn, is de dialoog geregeld. Wij zijn bijvoorbeeld vertegenwoordigd in het accountteam van de Maastricht Health Campus vanwege de rol van LIOF bij de ontwikkeling van de campus. Een ander voorbeeld is dat de directie van LIOF de rol van kwartiermaker voor het Innovation Center Greenport Venlo vervult. Deze en andere samenwerkingsverbanden concentreren zich ten behoeve van een economische (deel) sector in de regel op grote ondernemingen, overheden en kennisinstellingen.

De mensen achter LIOF

In de binnenflap van dit jaarverslag staan de medewerkers van LIOF en het type werk dat ze doen. De collega's van onze grootste dochter LIOF Business Centers, die met hun hoofdkantoor bij LIOF in Maastricht gehuisvest zijn, staan hier ook in vermeld. Het overzicht heeft betrekking op de situatie ultimo maart 2011. Sinds aanvang 2010 mochten we vier nieuwe collega's bij NV Industriebank LIOF begroeten. Drie medewerkers verlieten de organisatie. Twee medewerkers maakten in

2010 gebruik van de seniorenregeling die er in voorziet om vanaf het 55ste levensjaar tot de (pre)pensionering 10 tot 20% structureel onbetaald verlof op te nemen met behoud van de bijdrage van de werkgever aan de pensioenpremie. Er zijn nu zes medewerkers met een tijdelijk arbeidscontract. De medewerkers van NV Industriebank LIOF vallen onder het Arbeidsvoorwaardenreglement zoals dat in het overleg van de directie met de ondernemingsraad is vastgesteld en dus niet onder een CAO. Taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot arbo- en verzuimbeleid zijn opgenomen in de arbeidsvoorwaarden. Op ons intranet wordt verwezen naar het operationele beleid van de organisatie ten aanzien van arbeidsaspecten. LIOF kent vier opgeleide bedrijfshulpverleners en twee preventiemedewerkers. Werknemers van LIOF kunnen zich vanaf het 40e jaar periodiek medisch preventief laten onderzoeken. LIOF werd in de loop van 2010 geconfronteerd met een drietal langdurig en ernstig zieken, waardoor het normale verzuimcijfer van 2 à 3% verdubbelde.

In 2010 hebben alle LIOF-medewerkers in groepen van circa tien personen deelgenomen aan een tweedaagse training met als doel de communicatie vanuit de kernwaarden eenduidigheid, uniformiteit en cliëntgerichtheid zowel naar interne als externe relaties te operationaliseren. De training werd verzorgd door een extern bureau (ConsulSync). Daarnaast vonden er diverse vakinhoudelijke workshops en masterclasses plaats.

LIOF is een kantoorhoudende organisatie met zo'n 50 medewerkers. Bijdragen aan minder belasting voor het milieu is vanwege aard en omvang van onze organisatie aan beperkingen onderhevig, doch daar waar mogelijk passen we onze interne bedrijfsvoering er op aan. Zo zagen we bij LIOF afgelopen jaar nieuwe dubbele beglazing aan de Boschstraat zijde, een luchtventilatiesysteem met CO2 sensors in het pand aan de Batterijstraat, een geluidsarme rookgasafvoer (ter wille van de burenen), timersturing op de airco's, onze nieuwsbrief op FSC-papier en verpakt in composteerbare biofolie, meer teleconferenties etc. Een nog bewustere MVO-houding bij de LIOF-medewerkers is de inzet voor meer wapenfeiten in komende jaren.

Corporate Governance

De vigerende Code Corporate Governance dateert van 1 januari 2009 en is opgesteld voor beursgenoteerde vennootschappen. Hoewel LIOF geen beursgenoteerde vennootschap is, passen wij de code toe op de onderdelen die voor een regionale ontwikkelingsmaatschappij betekenisvol zijn. Wij rapporteren hier over de naleving en handhaving van de code. Dit onderwerp wordt onder een apart agendapunt ter bespreking in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (AVA) voorgelegd. Ten aanzien van de principes en bepalingen die onder taak en werkwijze van het bestuur (c.q. de LIOF-directie) zijn opgenomen, geldt dat deze in hoofdzaak worden toegepast. Het instrumentarium dat het bestuur daarvoor hanteert, bestaat met name uit het jaarlijks activiteitenplan, het meerjarig beleidsplan, de (meerjaren)begroting, rapportages over de participatieportefeuille en het op de organisatie toegesneden handboek Administratieve Organisatie. Periodiek wordt hierover gerapporteerd aan de Raad van Commissarissen (RvC). Het handboek Administratieve Organisatie beschrijft onder meer opzet en werking van het risicomangement bij LIOF. Riscomanagement bij LIOF is primair gericht op het onderkennen (en mogelijk voorkomen) van risico's en verplichtingen waarmee LIOF bij het aangaan van investeringen te maken kan krijgen. Een beschrijving van de belangrijkste risico's is opgenomen onder het hoofdstuk Riscomanagement. Het risicomangement is neergelegd bij het Participatie Projecten Overleg en het Ontwikkelingsbedrijf Projecten Overleg, dat wekelijks plaatsvindt. De externe accountant ziet toe op de naleving van dit systeem.

De bezoldiging van de directie kent geen variabel deel. De hoogte van de bezoldiging van de directie is opgenomen in de jaarrekening. Van de code wordt afgeweken doordat de directeur bij zijn indiensttreding is aangesteld voor onbepaalde tijd. Met betrekking tot de taak en werkwijze van de Raad van Commissarissen worden nagenoeg alle in de code vermelde best practice bepalingen nageleefd. Het RvC-reglement is vervat in de statuten en het jaarverslag verschijnt standaard met een bericht van de Raad van Commissarissen. Een (verkorte) profielschets van de leden van de raad is elders in dit jaarverslag opgenomen. De bepalingen inzake het toezicht van de raad op het bestuur worden geëffectueerd in de reguliere raadsvergaderingen. Verder bespreekt de raad minstens eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van de directie zowel zijn eigen functioneren (en gewenste competenties) als dat van de individuele commissarissen en de directie. Aangaande de onafhankelijkheid van de commissarissen wordt hetgeen hierover in de code is gesteld, met inbegrip van de rapportage-

verplichting, gerespecteerd. De Raad van Commissarissen telt vijf zetels, waarvan er sinds medio 2009 twee vacant waren. De drie fungerende leden hebben zich in 2010 laten bijstaan door twee eerder teruggetreden commissarissen in de hoedanigheid van adviseur van de raad. Met toetreding van twee nieuwe commissarissen per 1 januari 2011 is de raad op het gebied van de deskundigheid en samenstelling weer op volle sterkte. Deze nieuw benoemde commissarissen ontvingen een introductieprogramma waarbij het managementteam werd ingeschakeld. Het aantal commissariaten van één persoon is zodanig beperkt dat een goede taakvervulling gewaarborgd is. Verder is statutair bepaald dat een commissaris maximaal drie maal voor een periode van vier jaar zitting kan hebben in de raad en wordt er gewerkt met een rooster van aftreden. Aan de rol van de voorzitter van de raad en die van de secretaris c.q. het secretariaat van de vennootschap wordt invulling gegeven conform het gestelde in de code.

Met betrekking tot de drie kerncommissies (audit, remuneratie, selectie & benoeming) wordt het niet opportuun geacht deze commissies in te stellen, aangezien de rol van de commissies wordt vervuld door de gehele raad. De in dit kader in de code aangeduide best practice bepalingen, in het bijzonder de minimale vereisten indien wordt afgezien van het instellen van commissies, worden nageleefd. De code stelt dat elke vorm en schijn van belangenverstrengeling tussen vennootschap en commissarissen moet worden vermeden. Mochten tegenstrijdige belangen aan de orde zijn, dan wordt hierover in het jaarverslag gerapporteerd. De (systematiek van de) bezoldiging van de commissarissen is goedgekeurd door de AVA. Elders in dit jaarverslag wordt het totale bezoldigingsbedrag van de raad vermeld. Betreffende de bevoegdheden van de (Algemene vergadering van) Aandeelhouders worden in de code best practice bepalingen genoemd die geprojecteerd op de situatie bij LIOF niet van toepassing worden geacht: zo kent LIOF geen financieringspreferente aandelen en wordt er niet onderhands geboden op een bedrijfsonderdeel of een deelneming. Ook is er geen certificering van aandelen. Bij LIOF is statutair bepaald dat besluiten slechts genomen kunnen worden, indien tenminste de helft van het geplaatste kapitaal ter vergadering vertegenwoordigd is. Besluitvorming van de AVA kan derhalve slechts geschieden indien de meerderheidsaandeelhouder, de Staat der Nederlanden, vertegenwoordigd is (al dan niet bij volmacht). Hoewel de aandelenverhouding van de Staat (i.c. het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie) en de Provincie Limburg niet gelijk is, geldt voor deze twee aandeelhouders dat belangrijke beslissingen in onderling

overleg op basis van gelijkwaardigheid worden genomen. Inzake informatievervalsing aan de aandeelhouders en de mogelijke invloed op de koers van het aandeel, dient vermeld te worden dat het 'aandeel LIOF' niet op de financiële markten wordt verhandeld. Derhalve is dit principe niet aan de orde. Aangezien zich onder de aandeelhouders van LIOF geen institutionele beleggers bevinden, wordt hier verder niet ingegaan op de in de code opgenomen principes ter zake. Ten aanzien van de financiële verslaglegging houdt de raad meerdere malen per jaar (in de reguliere vergaderingen) toezicht op het volgen van de interne procedures verband houdende met het opstellen en de publicatie van het jaarverslag, de jaarrekening en de halfjaar- of kwartaalcijfers. Het instrumentarium dat de directie daartoe hanteert omvat onder andere de jaarplanner, de jaaragenda van de RvC (vergaderingen) en het handboek Administratieve Organisatie. Betreffende de rol, benoeming, beloning en beoordeling van het functioneren van de externe accountant worden de bepalingen uit de code nageleefd. De externe accountant wordt standaard in de RvC en in het vooroverleg met de grootaandeelhouders bevestigd over zijn verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening. De voorzieningen worden jaarlijks integraal beoordeeld door de extern accountant. Voorts wordt door de directie en de raad aan de AVA over de onafhankelijkheid van de externe accountant gerapporteerd en wordt een weloverwogen voordracht tot benoeming van een externe accountant uitgebracht. Hiertoe maken directie en raad periodiek, doch ten minste éénmaal in de vier jaar, een grondige beoordeling van het functioneren van de externe accountant in de diverse entiteiten en capaciteiten waarin deze functioneert. De beoordeling vond plaats in de periode november 2009 tot en met februari 2010 en omvatte de beoordeling van de geoffreerde diensten van vier accountantsbureaus. Conform de governance code zijn de belangrijkste conclusies van de beoordeling aan de algemene vergadering van aandeelhouders medegedeeld. De aandeelhouders namen het preadvies van de Raad van Commissarissen over om voor de controle over de verslagjaren 2010 tot en met 2013 Ernst & Young Accountants LLP in te schakelen, waarbij het functioneren van deze accountant tijdens de jaarlijkse algemene vergadering wordt geëvalueerd. De (her)benoeming van de externe accountant staat jaarlijks op de agenda van de AVA.

Naar aanleiding van de controle van de jaarrekening wordt de externe accountant betrokken bij het opstellen van het werkplan van de financial controller. Bevindingen aangaande de interne audit functie worden opgenomen in de Management Letter van de externe accountant. Deze Management Letter wordt besproken tijdens een raadsvergadering waar de externe

account (actief) bij aanwezig is. De externe accountant rapporteert datgene wat hij met betrekking tot zijn controle van de jaarrekening en de daaraan gerelateerde controles onder de aandacht van de directie en de raad wil brengen. Daarmee wordt voldaan aan de bepalingen behorende bij het laatste principe in de code betreffende de relatie en communicatie van de externe accountant met de organen van de vennootschap.

Risicomanagement

Wij trachten toekomstige risico's inzichtelijk te maken, te beheersen, te verminderen of te spreiden. Hoe we dit doen hebben we nader uitgewerkt en vastgelegd in ons handboek Administratieve Organisatie.

In de praktijk ligt de meeste nadruk op het onderkennen (en mogelijk voorkómen) van risico's en verplichtingen waarmee LIOF bij het aangaan van investeringen te maken kan krijgen. Dit deel van het risicomanagement is neergelegd bij een specifiek daarvoor ingesteld en wekelijks gehouden intern managementoverleg.

Daarnaast is er in toenemende mate aandacht voor de politieke en business risico's waaraan de organisatie wordt blootgesteld. Deze risico's worden veelal in de vergaderingen van het management team en de RvC aan de orde gesteld. Over investeringen die meer dan € 150.000 vergen heeft de RvC een finale stem.

De organisatie kent aparte procedures voor het betalingsverkeer en het treasury management. Ook worden de LIOF-medewerkers in het kader van onder meer het integriteitbeleid geattendeerd op mogelijke risico's.

Voorts besteedt ook de externe accountant gericht aandacht aan de risico's; zoals eerder gemeld niet alleen in de Management Letter, maar ook bij het treffen van voorzieningen.

NV Industriebank LIOF heeft haar risico's onderverdeeld in 3 categorieën:

- Business risico's
- Politieke risico's
- Financiële risico's

1 Business risico's

Mogelijke businessrisico's zijn:

- NV Industriebank LIOF werkt in overeenstemming met vigerende wet- en regelgeving en hanteert richtlijnen inzake aanbestedingsbeleid en staatssteun.
- Het integriteitbeleid van NV Industriebank LIOF en de uitvoering ervan ligt in het verlengde van de Corporate Governance. NV Industriebank LIOF heeft aandacht voor integriteit van medewerkers, stakeholders, en meer dan in het verleden, voor het punt van integriteit bij de bedrijven en organisaties waar zij activiteiten voor uitvoert dan wel in participeert.
- Bepalingen in de arbeidsvoorwaarden, geheimhoudingsklaringen, het intern integriteitbeleid en de code Corporate Governance moeten tegenstrijdige belangen vermijden.
- Ten aanzien van personeel zijn een aantal risicogebieden in kaart gebracht. Te denken valt o.a. aan de vervanging van cruciale functies en de leeftijdsamenstelling.
- NV Industriebank LIOF besteedt bij haar handelen voortdurend aandacht aan opereren op marktconforme basis ter voorkoming van ongewenste concurrentievervalsing. Voorts is er veel aandacht voor het aspect marktfalen in het dagelijkse opereren. Staatssteun aspecten spelen hierbij een belangrijke rol.
- NV Industriebank LIOF ontwikkelt projecten maar kan ze ook zelf uitvoeren. Er vindt voor projectaanvang een transparante en zorgvuldige projectrisicoanalyse plaats. Voor zover NV Industriebank LIOF gebruik maakt van Europese steunfondsen is zij op de hoogte van de betreffende regelgeving.
- Bijna alle gegevens van NV Industriebank LIOF bevinden zich in geautomatiseerde systemen. De werking van die systemen is onder meer afhankelijk van de technische infrastructuur. Uiteraard zijn er door NV Industriebank LIOF de noodzakelijke technische en organisatorische maatregelen getroffen om de continuïteit van de bedrijfskritische bedrijfsprocessen te garanderen.

2 Politieke risico's

Mogelijke Politieke risico's zijn:

- Ondanks de vierjarige beleidshorizon ten aanzien van onze geplande activiteiten kan de tussentijdse dynamiek in beleid(sinzichten) tot grote veranderingen leiden in de exploitatiefinanciering van LIOF en in de bestaande eigendomsverhoudingen. Uiteraard is de door het ministerie van EL&I aangekondigde decentralisatie van het regionaal economisch beleid van groot belang.
- Politieke review. Het Ministerie van Economische Zaken heeft in 2010 een beleidsevaluatie uitgevoerd op het instrument ROM's voor de periode 2007-2010. Basis daarvoor vormden de overeengekomen meerjarenplannen. De (positieve) uitkomsten van de evaluatie kunnen leiden tot aanpassing van de vigerende Beleidsinstructie.

3 Financiële risico's

Financiële risico's zijn:

- Marktrisico en economische ontwikkelingen: NV Industriebank LIOF loopt in algemene zin risico's ten aanzien van de waardering en van participaties, opgenomen onder financiële vaste activa. Het risico is mede sterk afhankelijk van de economische ontwikkelingen, nationaal maar ook wereldwijd. Dit risico wordt eerst manifest in geval van een exit uit onze participaties.
- Bij grote (internationale) ontwikkelingsprojecten, waarbij NV Industriebank LIOF uitvoerder is, bestaat er het risico van onjuist opereren van de andere projectpartners waarvoor de administratieve verantwoordelijkheid ligt bij LIOF. Beheersing vindt plaats middels het voeren van strakke projectadministraties.
- Jaarlijks worden er vele financiële verplichtingen aangegaan, die middels schriftelijke vastlegging in administraties ook in (elektronische) dossiers worden vastgelegd en gemonitord. Er vindt ondermeer per kwartaal een rapportage plaats aan de RvC over de ontwikkelingen in de participatie portfolio, inclusief risico-inschattingen die de basis vormen voor het voorzieningenbeleid.
- NV Industriebank LIOF heeft geen significante concentraties van kredietrisico's. De liquide middelen staan uit bij banken die minimaal een A-rating hebben. NV Industriebank LIOF heeft leningen verstrekt aan (dochter)vennootschappen waarin wordt deelgenomen. Bij deze partijen is geen historie van wanbetaling bekend. Voor het uitvoeren van de treasury-functie met betrekking tot de liquide middelen, zal NV Industriebank LIOF het bepaalde in de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido) in acht nemen. In de praktijk wordt alleen van deposito's gebruik gemaakt.
- Interne beheersing administratieve organisatie: Bij NV Industriebank LIOF zijn door de accountant bij de controle van de jaarrekening geen tekortkomingen in de interne beheersing van de administratieve organisatie geconstateerd. Het participatiebedrijf maakt gebruik van een participatiebeheersysteem. Het voorzieningen- en waarderingsbeleid is gebaseerd op de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en de Valuation Guidelines for Private Equity and Venture Capital ontwikkeld door AFIC, BVCA en EVCA.

NV Industriebank LIOF

Limburgse ontwikkelings- en investeringsmaatschappij

Boschstraat 76

Postbus 1310, 6201 BH Maastricht

Noorderpoort 63

Postbus 1122, 5900 BC Venlo

www.liof.nl

